

3 2 19

సామ్యం

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 9

సంపుటము 1-5-1986

సంపుటము 12, 13

—* ఈ సంచికలో *—

- 1) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - వెట్టివారి ప్రతిపాదన. 1
- 2) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 3
- 3) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 6
- 4) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 7
- 5) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 8
- 6) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 9
- 7) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 12
- 8) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి. 14-16
- ఎ) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.
- బి) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.
- సి) సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి, సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి, సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి, సామ్యం పత్రికా శతాబ్ది - విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

1, 16 వేదాంగం ప్రచురించబడినది.

సంపుటము : సంపుటమునకు రు. 10-00.
సంపుటమునకు రు. 6-50.

విడిప్రతి 60 పై.

కిం గరంబుల నెత్తుచోఁ దొల

గింపుఁ గన్న పనుంటున

ల్లం గనంబడు బాహుమూల వి

లాసముల్ తనరారగా

బంగరున్ జిగిబెల్లువం దను

భర్మ మెల్లడ నింపగా'

హాయిగా పాడుకుంటూ ఊగుతుంది.

చిట్టిసిరిలో మోహినిని చూస్తే 'అగ్ని మోహిని' కే మోహం కలుగుతుందేమో!

'దమకుంతి' చిత్రంలో హంసను పట్టు కొవడానికి శ్రమపెట్టుతున్న దమకుంతి వాలకాన్ని వర్ణిస్తూ 'వెటబాటి పడుచున్, వికం గల యుబ్బుస్సుష్మమా చోప్పనఁ బ్రకఁ జాటుగను జొచ్చె' బిటుండల యొప్పు లిప్పులం ద్రిప్పుల బట్టుకట్టికర ణిం గనుపట్టె' నని చెప్పి కవి ఆమె శృంగారమూర్తిని సాక్షాత్కరింపజేశాడు. ఈ విధమైన వర్ణనకు ఆధారమైన చిత్రంలో దమకుంతిని రఁవగ్గు ఎంక ముగ్ధమనోహరంగా చిత్రించాడో కదా! అలాగే 'హంససందేశం'లో హంసదమకుంతిలో, మదీయప్రియ మిత్రుకాయ మును గళివేళలన్ గొల్కగాయ మొనగో? బిగికాగిటన్ నలిపెదో?' అన్న మాటలతో శృంగారం తొంగి చూస్తుంది.

'మత్స్యగంధ' చిత్రంలో శంతనుని యమునానది దాటిస్తూ పడకనడుపుతున్న మత్స్యగంధి పయటలొలగడం వల్ల బహిర్గతమైన అంకాలు కలదిగా నుండగా, ఆమె సౌందర్యాన్ని వీక్షిస్తూ ఆమె భుజంపై చేయివేసి కూర్చున్న శంతనుడు చిత్రంపబడ్డాడు. చిత్రంలో ఈ విధంగా కన్పిస్తున్న ఆ శృంగారమూర్తిని కవి మరింతగా ద్విగుణీకృతం చేసి శంతనుడు 'అంగముల్ నొగుభంగిఁ గవుంగఁచేర్చి మోవిలేనియల్ జాన్లు' తున్నాడని 'వర్ణించాడు.

'నికుంజరాధ - నుమానా తటరాధ' అనేచిత్రాల్లో కృష్ణునికోసం ఎదురు

చూస్తున్నరాధ కృష్ణుని గాడ కన్పించక పోవడంతో విగ్రహాత్మకతకే అనుగుణ్య చిత్రంపబడింది. ఈ చిత్ర లాధారంగా వ్రాయబడిన మాళికలందు వి.పలంభ శృంగారం పోషింపబడింది. రాధ, 'తనా ద్విశకు ప్లేష్ట మోనిని' మాధవునికై ఆమె ఆర్తి నదిలు వారంది. మిసిమి కట్టె యారిసరాజు ఉపకూపానందో మలపులు తొగిన వాసులలితిక రాధి. మాధవుడు వెనకతిరిగిన రాధక విచారములుబది ఆనలు కృష్ణుడు శృంగారం గూపాన్నిచ్చి తీర్చి దింగి రాధే. అన్న పులిగ చుటున్న ఆ రాత్రి ప్రణయ వాహినిలో నిచ్చలు పోయాయి కలహంపీ ఆమె. తిసులన్నిట సంపూర్ణ చంద్ర కావికాసం ఒక్క పూర్ణిమకే అట్టినట్లు కృష్ణగహ వంతిస్తూ హృదయం లందరిలో ఆ హను విలయోగ్యత సంపూర్ణంగా రాధక క దక్కింది కాబట్టి ఆమె ఆరాత్రివేళలో 'రాతిపయిని కూసుమండె రతీజివికతిఁ బలికై నుమాళిలో' అని రతీదేవితో ఉపమించబడింది.

'మరద్రాక్షులు చిత్రంలో శుభి వేషంలోనున్న అల్లుడుడు శుభిద్రుహ తన కౌగిల్లో చేచ్చుకొని ముగ్ధిమతున్ని శృంగార దృశ్యం చిత్రంపబడింది.

'ఉపానిషద్ధులు' చిత్రంలో నిర్దిస్తున్న ఉపకు స్వప్నంలో సా తత్కలంచిన అని భుక్తుడు ఆమెను ముగ్ధిమతుడు గాను ఆమె పే వంగినట్లు చిత్రంపబడింది. రవి వర్మ చిత్రించిన ఈ చిత్రంలోని ఈ దృశ్యాన్నాధారంగా చేసికొని వ్రాయబడిన మాలికలో పెట్టివారు ఉపయోక్త శృంగారభావాల్ని చక్కగా వర్ణించారు.

'పదాలసా ఋశుద్వజాలు' అనే చిత్రంలో అన్యోన్యంగా ప్రేమించుకున్న అందమైన మదాలస, ఋశుద్వజాడు చిత్రంపబడ్డారు. దీన్నాధారంగా

చేసుకొని వ్రాయబడిన మాళికలో ఋశుద్వజాడు 'గసి'త యందు నూత్నమకర వ్యూని నంకిగాడు మిసమిసలాడుతున, మిసంగల కుగ్రవాడు కాగా, మదాలస బంగారు ప్రతిమగా పోన సొగసుగల మివ్వపువ్వంబో ఉంది ఒక ఇక్కడ శృంగారాని లోపేషం? కాబట్టి ఋశుద్వజాడు మదాలసతో 'విసరుహా ధా'.. నీ కనుభీని నీ నోలగింప, నీవు నన్ను ముమగొని ధీతిని స్వయం ఒగ ప్రోయట వ్యయయా? అని తన కోర్కెను ధ్వనిగ భరితగా తెలుపు కున్నాడు.

'గంధాకుకులు' అనే చిత్రంలో తన స్వమాధలోనున్న శుభిని తపోభంగం చేయడానికి నిశుమించబడిన రంభ తన ఒయ్యారం గా వస్తూ ఒక బోస్తున్న దృశ్యం చిత్రం పడింది. ఆసలే ఆమె రంభ. ఆమె నిర్దోషున్న కార్యం స్వప్నలోకల్లో శోర్కె వేగని శుభిని కాముశని చేసుకునే బృహత్కార్యం. మరి ఇక్కడ శృంగారం ఎలాఉంటుందో గసికులు ఊహించగలరు. ఈ చిత్రంలోని ఈ సన్నివేశం ఆధారంగా లక్ష్మీనరసిం హంగాను 'రంభ శుభిలు' అనా తన చిత్ర మాలి లో రంభిషంగిణాన్ని మనకు చూపించాడు. రంభ శరీరం అంతంత మాత్రం కన్పించునట్లు చీరకట్టి, శరీరాన్ని కొంచెంవంచి 'కన్బొమలొక కొంత పోచి కనుంగవప్రాచి. టెప్పలార్చి యావ్వ మదరి వచ్చుచూర్చి' ంట్లు ఉంది. అంతే కాక ఆమె ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసినా ఫలితం లేక పోవడంతో శుభినికి తన మనోగథా స్పెగించి చలచి 'మరందము జిల్లు జిల్లునఁ గురియు నశ్య మృదూత్తల మెల్ల మెల్లగా, ఓ నుమశరరూప. ... క్రొంజెపటలు దోగు నాయరము జేరర, బింబసమానమామదీ నుమధుర పాడలాధ రము సార్థక నామడ వోచు గ్రోలరా, ప్రవదవనీతల ప్రభివ భ సుర కీతి

నాతపోతశైశ్వము శ్రమవారి బిందువల
నార్పగ దర్పకశేలి నన్ను బేర్చుము,
ముదంబు గూర్చుముర' అని వేడుకొని
టుంది. రంభయొక్క ఈ శ్లోక
శృంగారం తారస్థాయికి చేరుతుంది.

'ప్రియదర్శిక' చిత్రం రవివర్మ చిత్రం
చివ చారిత్రక చిత్రం. ప్రీయదర్శికను
సోధనంకోసం చెలికత్తెలు అలంకరించిన
దృశ్యం ఇంగుళా చిత్రంవలె ఉంది. ఈ
చిత్రాన్నా ధారంగా చేసికొని పెట్టినారు
ప్రియదర్శిక' మాళిక నాకారు. ఈమా
ళికలో ప్రీయదర్శిక చెలికత్తెలు ఆమె
సలంకరిస్తూ ఆడిన మాటలు శృంగారం స
గుళిక అని చెప్పొచ్చు. ప్రీయదర్శికలో
వాళ్ళు 'ఇట్లు బిట్టగా ఉదయమిసినో
పండు' మని, మున్ విషంబడి పకాచిన
యట్టి నరేంద్ర మాళికిం ద్వదధర పాదు
రామృతము నన్ వివమాణు గబా
బాపజేల్లదో' అని, 'రావె, నల్ల ద
లజ్జకు మెదుగొనంగ' అని వ్యంగ్యంగా
మాట్లాడి ఆమెను అటపట్టింగారు ఈ
మాట్లాడి శృంగారం వెల్లివిరుస్తుంది.
చివరకు ఆమెను పడకగదిలోకి చేర్చి
కాంతుని ప్రక్క పెట్టి వెళ్ళిపోయారు
ఇక కవి క్రుతి మెత్తిని మాట్లాడి సం
భోగ శృంగారాన్ని వర్ణిస్తూ 'ప్రేమను
గొగిట జేర్చి తేల్చుచున్, ముద ముద
వంగ నాప్రియడు ముచ్చటలాడియె
ముద్దులాడియెం దుది నను సౌఖ్యవారి
నిధి అంగ తరంగములందుఁ దేల్చి' నని
వర్ణించాడు

ఈవిధంగా శృంగారానికి ఆమువు
వట్టలయిన సౌందర్యాన్ని తనచిత్రాల్లో
అద్వితీయంగా పోషించిన రవివర్మ,
వాటిని రమ్యభణితిలో తీర్చిదిద్దిన పెట్టి
వారు చిరస్మరణీయులు.

సంస్కృతములో చాటుకవిత్వం

- (శ్రీ) జి. ఎం. రామశర్మ, ఎం ఏ, పిహెచ్. డి.

'సంగీత సాహిత్య రసానుభూత్యై
కర్ణశ్శ్రవణం కర్పితవాక్ విధాతా
ఏకేవ సోపాన పున రే, కర్ణం
ద్వాభ్యాం విహీనో బధిర స్స ఏవ.'

సంగీత సాహిత్య రసానుభూతి
కొంత బ్రష్మరెండు శాస్త్రాలను కల్పించి
నాను అంగోటి లేనినో మోపును
ఏకకర్ణుడగును. రెండును లేనినో చెవికి
వాడే అని పంశీకులు పలికిరి. కావున
ప్రతిమధ్యమ సంగీత సాహిత్య రసాను
భూతులను పొందుట అవశ్యకము. సరస
మైన సంస్కృత సాహిత్యంలోని హాస్య
రసస్ఫూర్తియులైన చాటువులు అందరిని
ఆకర్షించి అట్టి రసానుభూతి కల్గించు
నమట యథార్థం.

'చాటువు' అంటే 'ప్రియమైన మాట'
లేదా 'ముఖస్తుతి' అని నైఋతువార్థం.
వినువారి హృదయాలకు ఉల్లాసము
కలిగించు చమత్కార భారతిమైన
కవిత్వమే చాటుకవిత్వం. చాటుకవిత్వ
లకు శ్చుతిమైన కథావస్తు వంటూ ఏమీ
ఉండదు. అవి వివిధ భావాలకు సంబం
ధించి ఉంటాయి. ముక్తకాలవలేనీ ఏ
పద్యమునా కా పద్యమే స్వశింత్రమై
పూర్వాపర సునన్దముం కాన సంబంధం
కాని లేకయుండును. పూర్వాపర కథ
లను తెలిసికొన్నప్పుడే చాటువు లర్థమై
అందలి చమత్కారానుభూతి కలుగును.
హాస్య, శృంగార రస భావప్రధానము
లైన చాటువులలో ఆనందానుసంధాన
శక్తి అమితంగా ఉండును.

సృష్టిలో ప్రతిమానవుడు రాగద్వేష
దుల వల్లను, కొన్ని విచిత్ర సంఘటనల
వల్లను స్పందిండు జాతాడు. ఆ స్పందనయే
కవుల కవితామాపంలో వెలువడుతుంది.

కవిపండితులకు పితామహులగునప్పుడు,
వారు పరిస్పృహ శాస్త్రములనో కొట్టు
కొందురా అన్నట్లు కనిపించినను, విం
టున్న వారికి మిక్కిలి ఆనందము కలు
గును. ఒకవారి రాములవారి సభితు ఒక
సంస్కృతి పండితుడు వచ్చి 'ఆంధ్ర
భాషా మయం కావ్యం ఆయామయ
(ఇనుముతోకూడిన) విధూషణా' తెలుగు
కావ్యం కతాము మఱియు అగమ్య
గోచరం అని తూలవాడగా; వెంటనే
పెద్దనగారు లేచి 'సంస్కృతారణ్య
స గారి విద్యస్మదేభి శృంఖలం' 'సం
స్కృతారణ్యంలో శ్వేచ్ఛగా తిరుగు
తుండితి గజమునకు ఆయే (ఇనుకు)
సంకల' అని ఆ పండితునికి తలవంపు
కలిగేలా పూరించాడు ఇట్టి కవితలే
చాటువులుగా నారస్వత లోకమున
జేరు గాంచినవి

తాము చెప్పిన శ్లోక భావాన్ని
గ్రహించే సుమధులైన శ్రోతలు ఉన్న
ప్పుడే కవి జనానికి తృప్తి కలుగుతుంది.
అట్టి శ్రోతి అభించని కారణంగా ఒకా
నొక కవి తన ఆవేశన నిట్లు వెల్లడిం
చాడు.

'శ్రోతరి జ్ఞాతరి ప్రాప్తే
శ్లోక శ్లోకత్వ మాపుయాత్
శ్రోత ర్యజ్ఞాతరి ప్రాప్తే
అకార స్తత్ర లప్యతే.'

'వివేకియైన శ్రోత అభించుచో శ్లోకము
శ్లోకత్వము నొందును. అజ్ఞానియైన శ్రోత
అభించే నేని శ్లోకమునందలి 'ల' కారము
లోపించును. అనగా శ్లోకముగా పరిణ
మించు నని భావము. అందుకే

‘విద్యానేర విజానాతి

విద్యజ్ఞాన పరిశ్రమం

నహి సంధ్యా విజానాతి

గుర్వీం ప్రసవ వేదనాం’

‘విద్యాంసుల కావ్య పరిశ్రమను విద్యాంసుడే తెలిసికొను చున్నాడు. ప్రసవవేదన గొడవకి తెలియనట్లు, అజ్ఞాను విద్యత్పరిశ్రమను తెలిసికొనలేదని పండితోక్తి వెలసింది.

కవిత్వము గుణాంతకార రసభూయ్యై మైనపుడే జనాదరణీయ మగును. కావుననే కవులు విద్యాంసులై కవిత్వం చెప్పాలి అలంకార శాస్త్రం కూడా ‘విద్యత్కవయః కవయః కేవలం కవయస్తు కేవలం కవయః’ అని నిర్దేశించింది. అందుకే పూర్వకాలంలో అసమాన పాండితి గల మహాకవులు కవిం మన్యులను ఎంతమాత్రం ఇష్టపడలే దని ఈ క్రింది చాటువు తెలుపుచున్నది.

‘కవయః కాలిదాసాద్యాః

కవయో వయమ ప్యమీ

పండితే పరమాన్తః చ

పదార్థత్వం క్రాంతిప్రీతిం’

కాలిదాసాదులు కవులు. వారివలెనే మేమందరం కవులమే అని ఒక పండిత సభలో కవిం మన్యుల వర్గము పలుకగా (పూర్వార్థం), ఒక విద్యత్కవి లేచి పై శ్లోకములోని ఉత్తరార్థాన్ని పూరించెనట. అనగా పర్వతానందము, పరమాణువునందును పదార్థత్వమున్నది. కాని బౌద్ధత్వమున నారెండింటికి ఎంతో లేదా. అట్లే కాలిదాసాదులకు రసన్యూలకు అంత భేది మని అంతరార్థము. ఇది భావమును మరొక అజ్ఞాతకవి వక్రీకరీతిలో నిట్లు చెప్పినాడు.

‘అలంకరోతి యశ్శ్లోకం

కుక ఏవ న మధ్యమః’

‘ఎవడైతే శ్లోకము నలంకరించునో అతడు శ్రీకురుడే కాని సామాన్యుడు కాడని వాచ్యార్థము. ఎవడైతే శ్లోకమును ‘అ’

కార గహీతంగా (అ ‘అం’ కరోతి) చేయునో అనగా శ్లోకంగా, మార్పునో అతడు ‘న’ కారము మధ్యభాగమున గల (‘న’ మధ్యమ) ‘కుకము’, అనగా ‘కుక’ మని అంతరార్థము.

మొదటిగా చాటుపద్యనిర్మాణ మనునది సంస్కృత చాటుములోనే మొదలుగా కావనచ్చు చున్నది. ఎన్నియో సంస్కృత శ్లోకములు చాటువులుగా ప్రసిద్ధములైనవి. కాని వాని రచయితలను నిర్దిష్టముగా ఎక్కడను జేర్చినలేదు. అభవా జేర్చినవని నించుక అనుమానాస్పదముగ నే చెప్పిరి. మహాకవులైన కాలిదాస భవభూతులు సంస్కృత సారస్వతమునకే వన్నె తెచ్చిన వారు. వారి చాటువులు కొన్ని గ్రంథస్థములై ఇప్పటికిని ద్వివచనంలో నున్నవి. వారిరువురు ఒకానొక కవిని నిర్దేశించి ఈ క్రింది శ్లోకమును చెప్పినట్లు ఒక విలెవ్యా మున్నది.

‘మూర్తమానీయతాం మార్గం

పూర్ణచంద్రనిభావనే

పర్ణాని స్వర్ణ వర్ణాని

కర్ణాంతాకీర్ణ లోచనే.’

‘ఓ పూర్ణచంద్రమునీ! త్వరగా మున్నము తెమ్ము! అని భవభూతి పలుకగా (శ్లో. మొదటి పాదమున) వెంటనే కాలిదాసు శ్లోక ఉత్తరార్థము నంగుకొని, ఓ దీర్ఘ లోచనా! బంగారు వర్ణపుటాకులను కూడా తెమ్ము! అని పూరించెనట. అనగా భవభూతి చెప్పిన మొదటి శ్లోక పాదమున మాడు ‘ణ’ లు (అణాలు) ఉన్నాయి. కాలిదాసు చెప్పిన రెండవ శ్లోక పాదమున ఏడు ‘అణాలు’ (అకారములు) కలవు కనుక మొత్తము కలిసి ఎనిమిది ‘అణాలు’ (అణా అనగా అరుపైసలని అర్థము) అనగా మొత్తము 48 (8×6=48) పైసలు అవనిత కొనుగిరి సంతోషింప జేసి, ఆ మినుండి

వారిరువు మున్నమును, అకులను పొంది రని అందరి అంతరార్థము.

కవి తానెదుర్కొన్న కొన్ని క్లిష్ట సంఘటనలను గూర్చి కావ్యరూపమున వ్రాయుచు పట్ట, అది కవిక ఆవేదన యైనను, శ్లోతలకు మాత్రమానందమును కలిగించు చాటువుగా ప్రచారమగును. నాథాగణముగా లోకమున ‘యత్ర విద్యావతిత్ర శ్రీగృత్ర శ్రీర్ని సుస్వతీ’ అనామూక్తి ననుసరించి విద్యావంతులకు సంపద, ధన వంతులకు విద్య అభింపడు. ఒక అజ్ఞాత కవితన దారిద్ర్యంలో భాగంగా ఉన్న చినిగిన వస్త్రానికి దేవునితో బౌపమ్యం చెప్పుచూ, ఈవిధంగా కవన మల్లి నాడు.

‘అది మధ్యాంత రశి శం

దశాహీనం సనాతనం

మద్విస్త్రై సవ్యభం శనిం

వంతే సశ్వేత్వైర్వనిం’

‘ఈశ్వరుడు అడవి స్వయంత రహితుడు. తన వస్త్రము కూడా మొదలు, నడుమ, చివరలు లేనట్టిది (చినిగినది). దేవుడు ‘దశాహీనుడు’ అనగా బాల్యరూపవాది దశలు లేనివాడు. తన వస్త్రమును అందు (దశ) లేనిది. ఇక భగవంతుడు సనాతనుడు తనవస్త్రము ప్రాతిపదికనది అట్టి వా సస్త్రమువంటి వాడై దేవునకు నమస్కారి మని భావము.

ఇట్టి దారిద్ర్య బాధనే శతావధాని గాడెట్లి వీరరాఘవశాస్త్రిగా రిట్లు ఆశువులో చెప్పినాడు.

‘నా దారిద్ర్య నమ స్తుభ్యం

నీధోఽహం త్వత్ప్రసాదతః॥

పశ్యా మ్యహం జగ త్స్వర్గం

న మాం ఒశ్యతి కర్షణ.’

‘ఓ దారిద్రమా! నీకు నమస్కారము. నీ యనుగ్రహం వలన నేను ‘తిస్కరణీ’ విద్యాప్రభావముగల సిద్ధుడనై పోతిని. ఎట్లన, ప్రపంచము నంతను నేను చూచుచున్నాను. కాని న నొక్కడైనను

జాతీయ సాంస్కృతిక వక్షపత్రక

చూచుట లేదు. (అనగా నాదర్శిత తొలగింప చూచుట లేదని భావము.)

అందుకే కాస్త్రకావ్యాలు నావి పాండిత్యము నార్జించినను లాభము లేదని మహాకవి ఇట్లు ప్రబోధం చేసి నాడు.

‘బుభుక్షి త్యేక్వాకరణం న భుజ్యతే
ఏషాన్తితైః కావ్యరసో న పునరే
న విద్యయా కేన చిదుద్భవం క్షులం
హిరణ్యమే వార్జయ నిష్ఫలః కళాః

‘అకః గొన్న వారు వ్యాకరణమును భుంపలేరు. దప్పికగొన్నవారు కావ్య రసం పొందు చేయుటకు శక్యం కాదు. కనుక వ్యాకరణము, కావ్యరసం ఆకలి దప్పికలను తీర్చును. విద్యచేతి కులము నుద్ధరించిన నా దేవకును లేడు. కళ లన్నియు నిష్ఫలములే కాట్టి బంగార మును సంపాదించు’ మని భావము.

ఇ తకు మున్ను చెప్పినట్లుగా, సంపద మందమతులను ఆశ్రయించడానికి గల కారణాన్ని ఒక కవి చిత్రంగా ఈ విధ ముగా చెప్పినాడు

‘కృష్ణః క్రిడితివాన్ గోధః

ఇతి గోతుల్య బుద్ధిమ

పక్షపాతవతి లక్ష్మీ

అహో! నేవీ పతివ్రతా.’

‘కృష్ణుడు గోవులతో ఆడుకొన్నాడు కదా! పతివ్రతయైన ఏ భార్యయైనా తన భర్త ననుసరించినను కావున విష్ణునిగ్మ పత్ని యైన లక్ష్మీ (సంపద) పశుసమీప మతుల కడ (మందమకుల కడ) నివాస మొనరించుకొనెదది. ఈ విధంగా భర్త యొక్క అమగు జాడలలో నడచినది కనుక లక్ష్మీదేవియే నిజమైన పతివ్రత.’ అని భావము.

సంపద వల్ల ఎన్నో ఆఃఠాలు వాటి ల్లును కావుననే ఆట్టి సంపద (లక్ష్మీ) విష మని ఒక చాటువ్లోక మిట్లు చెప్పు చున్నది.

‘హాలాహలో నైవ వివం, విషం రమా
నానాన్ పరం వ్యత్యయ మత్ర గానాతే
నిగమనాగర్తి సుభేన తచ్చివః
స్పృశ స్నిమాం మూర్ఛతి నిద్రయా హరిః
వాస్తవానికి హాలాహలం విషం కాదు. (రసయే సంపదయే) నిజమైన విషం. కానిగుణమాపాలను బట్టి ప్రజలు తద్వ్యతి కేకంగా గ్రహిస్తారు ఆ విషాన్ని త్రాగి ముఖం గామేష్టాని యున్నాడు శివుడు. లక్ష్మీ (సంపదను) స్పృశించుచు నిద్రలో మునిగిపోయినాడు విష్ణువు’ (సంపద కేళి విలాసాలలో తన్మయుడైనా డని భావము)

చాటువులనగానే ఏదో కాలక్షేపా నిక కవులు చెప్పకొను పద్యాలని తేలి కగా భావించాడు. అట్టి పద్యములనే హిందూదేశముగా స్వీకరించి విజ్ఞానమై లోకోత్తర కీర్తి సంపాదించిన పూర్వు లెందరో సాహిత్యం తిరగ వ్రేస్తే కనిపి స్తారు. మార్క్సిస్ట్ ధ్వజాడను మహారాజా ఒక నామ సర్వాలంకార భూషితుడై ఒక రంగ్రిత శక్యయింటికి బోవుచుండ, దారిలో నొక బ్రాహ్మణుడు ఉబును పోకై పలువిధములగు పద్యములు చెప్పు కొనుచు ఆమంపంగిక ముగా.

‘నర్మభుమిమో ప్రయతేత మాసాన్

నిశార్థ మర్థం నివసే యవేత

నార్థక్య హేనో ర్వయసా నవేన

పరిత్ర హేతో రిహ జన్మవాచి

‘నర్మకాలమునందు ని ముఖమునై తక్కిన ఎనిమిది నెలలు పాలుపడ వల యును. అట్లే గాట్రికై పాలున, ముసలి తనమునకై ప్రాయమునందును, పరిలోక మునకై ఈలోకమునందును పాలుపడ వలయు నని భావము’ దీనిని వినిన రాజా గారు సర్వసంగ పరిత్యాగియై మోక్ష సాధన చేసెను.

వారు చెప్పిన చాటువులనుబట్టి ఆయా కవులకు మారుకెద్దు కూడ వెలసినవి కృష్ణ దేవరాయలు వారు ఒకసారి కంచి

నరవ రాజస్వామి దర్శనానికై తిరుమల దేవితో సహా వెళ్లినారు వారు దర్శనం చేసికొనుచున్న సమయమున ఒక కవి ఇలా ఉత్తేషించాడు.

‘కాంచి త్కాంచన శారంగీం
ఓత్య తస్మిం పురస్థితాం
వరద స్సంశయ మాపనోన్
వస్థస్థుల మవైత్తుత.’

‘తిరుమలదేవిది బంగారునర్మపు మేను. తన ఎదుగుగా నిలబడియొన్న ఆ తిరు మల దేవిని చూచి వరదరాజస్వామి తన లక్ష్మీదేవి యా అని సంశేషపడి, స్వీయ వక్షస్థలమును చూసికొనెను.’ ఇట్టి వ్లోక మును చెప్పినది మొదలు ఆ కవికి ‘వక్ష స్థలాచార్యులను పేరు వ్యవహారమునకు వచ్చినది.

విధవాదర్శనం అనుభదాయక మని దానికి పరిహారంగా కర్తవ్యాన్ని బోధించు నొక విచిత్రమైన చాటు విట్లున్నది.

‘అకు బేర పురీ విలోకనాత్,

అధరానూనుకరం భిశేత్ సృణాం

అథ తత్పరిహర హేతి వ

ఆదమయంతీ పతి లోచనం స్మరేత్’

ఇందులో శబ్దచిత్ర మున్నది ‘కుబేర పురీ’ అనగా అలకాపురి (వెంట్రుకల కొప్పు) అలకాపురి లేనిది అనలకాపురి అనగా వెంట్రుకల కొప్పు లేనిది ‘విధన’ అని అర్థం. ‘ధరానూనుక’ అనగా మంగళ వాడు. ధరానూనుకరం అనగా మంగళ కరము. అట్లు కానిది ‘అధరానూనుకరం’ అనగా ‘అమంగళకరం’ అని అర్థము. ‘దమయంతీ పతి లోచనం’ అనగా ‘నల లోచనం’ ‘ఆదమయంతీ పతి లోచనం’ అను దానికి పైవిధముననే ‘అనలలోచ నం’ అని అర్థము. ‘విధవను చూచుట రాజులకు అమంగళకరమగును. కాని ఆ అనుభము తొలగుటకై అగ్ని స్నేతుడైన శంకరుని స్మరింపనగు’నని వి శేషము.

(సశేషము)

తెలుగులో పౌరాణిక నాటకాలు

- 'భాషాప్రవీణ' శ్రీ వ. శ్రీరామకృష్ణ మ. వ. డి. యెడి.

'కావ్యేషు నాటకం రమ్యమ్;' 'నాటకాంతం హి సాహిత్యమ్;' 'నాటకాంతం హి కవిత్వం' అని సంస్కృత పండితులు నాటక ప్రక్రియ న భిన్నం దిం చారు. సంస్కృతంలో ఉత్తమ పౌరాణిక నాటకాలు వ్రాయబడినవి మంచి సాహిత్యపువిలువ గలవిగా సారస్వతంలో ప్రత్యేక స్థానాన్ని సంపాదించుకొని వెలుగొంగు తున్నాయి. తెలుగులో మూడు సంస్కృత నాటకానువాదాలే బయల్పడ్డాయి. తెలువాతె రాను రాను స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి గలిగి; మూలకథ లాధారంగా కొన్ని వ్రాయబడినవి.

ఆంధ్రవాఙ్మయ సూచికను బట్టి క్రీ. శ. 1870 లోనే పౌరాణిక నాటకాలు ప్రచురింపబడ్డాయి. కాని క్రీ. శ. 880 తర్వాతనే ప్రదర్శనం ప్రారంభమయింది. అప్పట్నుంచి పౌరాణిక నాటక రచన దిన దిన ప్రవర్ధిమౌనమయింది. సమకాలికంగా చాత్రుక; సాంఘిక నాటక రచన సాగినా పౌరాణిక నాటకమే ప్రాముఖ్యానికి వచ్చింది. పౌరాణిక నాటకకర్తలంతా ప్రతిభావ్యుత్పత్తి సంపన్నులయిన కవులు కావడమే దీనికి కారణం.

ఆంధ్ర నాటక రంగానికి విశిష్టమైన సేవ చేసినవారు 'ఆంధ్ర నాటక పితామహ' శ్రీ ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు. ఈయన నిజంగా 'ఆంధ్ర నాటక పితామహుడే' సరసవిద్యోగినిసభ స్థాపించి స్వయంగా ప్రధాన పాత్రలు ధరించి; వ్రాసిన ప్రతి నాటకం ప్రదర్శిస్తూ శ్రీధర్మవరం వారు ఆంధ్ర నాటక రంగానికి ఎసలేని సేవచేశారు. ఈయన ముమారు 30 వంకూ అన్ని రకాల నాటకాలు వ్రాసారు. చిత్రనళియం; విషాద సారంగధర; పాదుకా వట్టాభిషేకం;

పాంచాలీ పరిణయం, ప్రహ్లాద, ఉషాపరిణయం, చిరకారి మొదలైనవి ముఖ్యమైనవి కొన్ని.

ధర్మవరం కృష్ణమాచార్య నాటకాలలో సంస్కృత నాటక సంప్రదాయాలైన సాంధీ ప్రస్తావనలే గాక ఆంగ్ల నాటక సంప్రదాయాలైన పూర్వరంగము (Prologue) ఉత్తరరంగము (Epilogue), అంకంలోని రంగ విభజన ఉన్నాయి ఈయన తన నాటకాలలో ప్రధాన పాత్రలకి గ్రాంథిక భాష, ముఖాన్ని పాత్రలకి వ్యావహారిక భాష, వాడారు. క్రీష్ణమాచార్య నాటకాలలో నాటికి నేటికీ పుష్పనలో సజీవంగానున్న నాటకం 'చిత్రనళియం'. ఇది సంస్కృతంలో క్షేమేశ్వరుని వైషధానంద నాటకాన్ని నుసరించి నప్పటికి ప్రధానంగా స్వతంత్ర రచన.

శ్రీ కోలాచలం శ్రీనివాసరావు క్రీ. శ. 1905 లో 'వాణివిలాస నాటకాల' అనే పేరుతో ప్రప్రథమాంధ్ర నాటక ప్రదర్శనకాల నెలకొల్పిన ఆదర్శమూర్తి. ఈయనకూడ చాల నాటకాలు వ్రాసి ప్రదర్శించిన ప్రముఖుడు ప్రహ్లాదచరిత్ర, రామదాసు చరిత్ర, శ్రీరామ లీల్యాణము, ద్రౌపదీమాన సంరక్షణము మొదలగు నాటకాలీయన రచించారు. వీటిలో ప్రహ్లాదచరిత్ర ప్రముఖమైన పౌరాణిక నాటకం. ఇందులో భాగవత పద్యాలు గాక; స్వతంత్రంగా పద్యాలు వ్రాసిన నాటకమిది. ఇందులో లీలావతి, హిరణ్య కశిపుల పాత్రచిత్రణ త్రకంనా పాత్రమయినది. హిరణ్య కశిపునికి విష్ణుద్వైపం ఎంత ఎక్కువో, పుత్రవాత్సల్యం అంత సహజం. ఇట్టి ద్వంద్వ శీతము నాటకానికి చక్కని నాటకీయతను కుర్చు

పెట్టింది. అశేఖ లీలకథను నాటకంగా వ్రాసినా శ్రీకోలాచలం శ్రీనివాసరావు 'ప్రహ్లాద చరిత్ర' ప్రఖ్యాతి నందినది.

శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు గారు 'హరిశ్చంద్ర' మొదలైన పౌరాణిక నాటకాలు వ్రాశారు. కాని పంతులు గారి కాకుండా నాటకానికి రచనకు. ప్రదర్శనకు మంచి పేరు వచ్చింది. శ్రీ వడ్డూరి నుబ్బారాయ కవి కళాసంహారం కూడ బహుప్రదర్శితం నందిన నాటకం. ఇవి రెండూ సంస్కృత నాటకానువాదాలు.

శ్రీ చిక్కమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు వ్రాసిన పౌరాణిక నాటకాలలో ఎక్కువగా ప్రదర్శింపబడి అత్యంత ప్రజాదరణ పొందిన నాటకం గయోపాఖ్యానం, ప్రతులు అమ్ముడు పోయినట్లు మరేఇతర నాటక ప్రతులు అమ్ముడు పోలేదు అంతేగాక ఆంధ్ర లీలలో ఆఖాగోపాలం గళం మొదలై గయోపాఖ్యానం పద్యాల్లో వినవచ్చేవి. ఈ నాటకం నాచెంట్ల గోపయ్య అనే పూర్వకవి కావ్యం ఆధారంగా వ్రాయబడింది ఇందులో స్వతంత్ర కల్పన అధికం. యౌద్ధధీమిలో కృష్ణాగునులు బావ ముఱులుగా ఒకరి నొకరు దెప్పి పొడుచు కొను పద్యాలు ఆంధ్రావళి వ్యాస మూలకు వాత్తుకు పోయాయి. అలాగే నాటక మంతటా ఉత్కృత కలిగించే ఉజ్వలమైన కన్నీవేళాలు ఉండడం వల్ల ఈ నాటకం ప్రత్యేకత సంపాదించుకుంది. శ్రీచిలకమర్తి ఇంకా పారిజాతాపహరణము; ప్రసన్న యాదవము; చతురచంద్ర హాస మొదలైన పౌరాణిక నాటకాలు వ్రాసారు.

సాక్షి వ్యాసాల ద్వారా భ్యాకే కెక్కన శ్రీహనుగంటి లక్ష్మీ నరసింహ రావుగారుకూడ అనేక పౌరాణిక నాటకాలు వ్రాసారు. విప్రసారాయణ చరిత్రన నాటకంగా వ్రాసిన దీయనే. ప్రదర్శనలో

కూడ విజయవంతమైంది. వీరి 'పాడుకా జట్టాభిషేకము' కూడ ప్రదర్శనలో విజయవంతమైన చక్కని పౌరాణిక నాటకం. ఇంకా రాధాకృష్ణ నాటకము. నర్మదా పురుకుత్సీయము. కల్యాణ రాఘవము మొదలగు నాటకాలు వ్రాశారు.

శ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతం 'సత్యహరి శృంగీయము' ప్రసిద్ధమయినది. హరి శృంగీయ నాటకాన్ని ఆ నేతులు వ్రాశారు. కాని ప్రదర్శనలో విజయవంతమై ది బలి జేపల్లి వారి నాటకమే. శుశ్శుతంలో భీమటుని 'చండకాళిక' నాటకం దీని కాధారం. ఇందులో నక్షత్రకుని పాత్ర విశిష్టమయినది. బలిజేపల్లి వారి పద్మరచన అద్భుతమయినది. నాటకంలో ఇంద్ర సుధ, వారిశృంగుడు విశ్వామిత్రుని రాజ్యదానంచేయు సన్నివేశము. కాళి నగరంలో చంద్రమతిని విక్రయించు సన్నివేశము; సృకాన సన్నివేశము (కాటి సీమ) ఎంతటి కవి హృదయాల నైవా కదలించి వేసేలా వ్రాసారు బలిజేపల్లి; చంద్రమతిని వారిశృంగుడు వధించుట కుమ్మట్టడయిన సన్నివేశము నాటకాన్ని పతాక స్థాయికి చేర్చింది.

తరువాతి పౌరాణిక నాటక రచనని పతాకస్థాయికి చేర్చిన వారు శ్రీతిరుపతి తేజకట కవులు. వీరు భారతాన్ని విదు నాటకాలుగా వ్రాశారు. అవి! పాండవ జననం 2, పాండవ ప్రవాసం 3, పాండవ వోద్యోగం 4, పాండవ విజయం 5, పాండవాశ్వమేధం ఇందులో పాండవ వోద్యోగం, పాండవ విజయం కలసి 2. కే నాటకంగా పాండవోద్యోగ విజయాలగా ప్రదర్శనలో ప్రముఖ పాత్ర వహించింది. గయోపాఖ్యానం తరువాతి ఆంధ్రానలి గొంతులో ఖంకుర మ్రోగేవి పాండవోద్యోగ విజయాలలోని పద్యాల్లో ఇందులో అర్జున దుర్యోధనులు సహ యము కొరకు శ్రీకృష్ణుని వద్దకు వచ్చు సన్నివేశము (పడక సీమ); సంధి సీమ;

నేటి విపరీతధరిలకు, నల్లభనం వ్యాప్తికి, జనసామాన్యపక్షే బాధలకు

* ముఖ్య కారణాలు *

- శ్రీ దిగవల్లి దేవరాయరావు బి.ఎ., బి.ఎల్.

'A fragment of our people are holding the rest of community to ransom. These consist largely of organized labour organized industry Government officials and tribe of self seeking politicians.'

India from curzon to Nehru & after Durgadas Page 67.

ను పసిద్ధ పత్రికారచయితమైన కీ. శే. దుర్గాదాస్ గారు 'కర్జన్ కాలంనుండి నే హూదాకా ఆటుతయవారి' అనే పుస్తకంలో రచించిన ఉద్ఘాటనలో నేటి దుస్థితికి జనసామాన్యము పడే బాధలకు ముఖ్యకారణము దేశములో స్వార్థపరులై బలవంతులై యున్న కొన్ని వర్గాలవారిని ముఖ్యంగా స్వార్థపరులై అమిత లాభాల వార్లైన బలవంతులైయున్న వర్తక వాణిజ్య పారిశ్రామిక వర్గాలవారు, వారి క్రింద పనిచేస్తూ అనేక సౌకర్యాలు పొందుతూ వున్న బలవంతులైన కార్మిక వర్గాలు

వారు, ప్రభుత్వమునాకల్ల జీతబలైతములు పొందుతూ స్వార్థపరులై అవినీతిపరులై బలవంతులుగా మని రాజకీయ నాయక వర్గమువారు, అని స్పష్టంగా వ్రాశాడు ఇది అక్షరాస్య నిజం. పూర్వం బ్రిటిషు వారు మనదేశాన్ని పరిపాలిస్తూ వుండగా మనదేశ దారిద్ర్యానికి ప్రజల బాధలకు వారి విధానాలే కారణమని గాంధీమహాత్ముడు, వారి అనుచరులు, తుదకు నా బోటివారు కూడా నింగించేవారము.

1939-1945 మధ్య జరిగిన రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ కాలములో బ్రిటిషుజాతి వారికి దుర్భరపరిస్థితి ఏర్పడి, మనదేశములో యుద్ధపరిశ్రమలు నెలకొల్పి, కంట్రాక్టు నిర్మించిన కాలములో ప్రారంభమైన కోటా, పర్మిటు, లైసెన్సు విధానములో పైని చెప్పిన నాలుగు వర్గాలవారు స్వార్థ పరులై అవినీతిపరులై వ్యవహరిస్తూ అమిత లాభాలార్జించి జనసామాన్యంలోట మట్టి గొట్టడం ప్రారంభించారు. కల్లబజారు విస్తరించింది. ధరలు పెరిగినవి. ప్రజల బాధ లమితమైనవి.

కర్జన సందేశము, ఆంధ్రుల హృదయాలలో చెరిగిన మాద్రవేసాయి. ఆంధ్ర నాటకాల్లో సాహిత్య స్థాయిలోనూ; ప్రదర్శన స్థాయిలోనూ ఆటు ధీమావ్యాపి; ఇలా సామాన్య అనందం, శిశులో విహరింపజేసిన 'పాండవోద్యోగ విజయాలు' పౌరాణిక నాటక మణిహారంలో 'నాయకమణి' యనుట అతిశయోక్తి గాదు. అసలే నాటకం అనేక పౌరాణిక నటుల్ని తయారు చేసిందని చెప్పవచ్చు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యకారాయణగారి వేనరాజు; నర్మకాల; త్రి కూలము;

మొదలగు పౌరాణిక నాటకాలు ఉన్నత సాహిత్య స్థాయి గలవిగా కీర్తింప జడ్డాయి. కాని ప్రదర్శనలో విజయవంతాలు కాలేకపోయినవి.

పౌరాణిక నాటక కర్తలు పురాణాల ఆచరణలు ధర్మ ప్రవచనాలు, నీతి సూత్రాలు, విశ్వసించి ప్రజలంతా వీటిని విశ్వసించాలని; పౌరాణిక ధర్మాలు శిరో ధార్యాలని ప్రబోధించారు.

) * (

ఆ యుద్ధానంతరము బ్రిటిష్ వారి మన దేశాన్ని కదలి పెడుతూ కాంగ్రెసు రాజ కీయతానికి రాజ్యమిచ్చి వేశారు. అంతట అధికారానికి ముగించాచియున్న మన రాజకీయ నాయకులు దాని నుపయోగించుకొని స్వాధీనములై భార్యభోగాలనుభవిస్తూ ప్రజల సభోగతిలో ముంచారు. గాంధీ మహాత్ముడు చనిపోయే నాటికే కాంగ్రెస్ పక్షములో అవినీతి ప్రబలినది. అటుతరువాత 1950 సం॥లో పట్టేలుగారు చనిపోగా నెహ్రూగారి చుట్టూ స్వాధీనములు, అవినీతిపరులు, చేరారు. అప్పట్లో కొనసాగిన కోటా పర్మిట్లు లైసెన్సు విధానములో నల్లబజారు పెరిగి ప్రజలు పడుతూవున్న బాధలను గూర్చి రాజగోపాలాచారిగారు మొత్తుకున్నా నెహ్రూగారు వినిపించుకోలేదు.

ఇందిరాగాంధీగారి హయాములో పాత కాంగ్రెసు విచ్ఛిన్నమై ఆమెకు దాసానదాసులైన అవినీతిపరులతో ఇందిరా కాంగ్రెస్ పక్షము స్థాపించబడింది. అటుతరువాత జరిగిన దుప్పరిపాలనము అందరికీ తెలిసినదే. ఆమె హయాములో పైని చెప్పిన నాలుగు కర్గాలవారి అవినీతి పెరిగిపోయిన విధానాభిరీతిగా జరసామాయము, అట్టడుగు కలాలు పడే బాధ వర్ణనాతీతమైనది.

ఇటీవల తెలంగాణలో ముఖ్యమంత్రి వారు కాంగ్రెసు పక్షమును వీడించడము, అటు తరువాత ఇందిరా కాంగ్రెసు పక్షము వారు కట్టచేసి తెలంగాణలోని కొందరిని చేరవేసి స్వామిద్రోహము చేయించడము ఇందులో ఆంధ్రప్రదేశ్ గవర్నరు, ఇందిరాగాంధీ వహించిన పాత్ర అందరూ ఎరిగినదే. కాంగ్రెసు పక్షము వారు పైని చెప్పిన నాలుగు కర్గాలవారినో కట్ట చేస్తూ తెలంగాణ పరిపాలనకు ఆటంకాలు కలిగిస్తూ వున్న విషయము అందరూ ఎరిగినదే !

వారు చేసిన దుర్మార్గములను వికరించి అంతరుజాతీయ శక్తులకు ప్రజాప్రభుత్వము అనుప్రదముగా కొనసాగి దాని లాభాలు జనసామాన్యానికి అందజేస్తూ ఈ కర్గాలవారు చేస్తూవున్న కట్టలు, గుళ్ళు, దుర్గావాసుగారు చెక్కగా వర్ణించియున్నారు.

'The big politician has messed up politics, the civil servant has clogged the administration, the business man has indulged in sharp practices and increased the imbalance in the social order; the worker has let down the country by his stance against higher productivity, the farmer has upset the normal channels of trade by hoarding and black marketing of his produce, the petty official and petty politician have organized rackets to defraud the state and the people. The calibre of the ruling class has weakened and so has that of the Judiciary at large.'

'India from Curzon to Nehru & after' - Durgadas
అని ఆయన వ్రాసిన మాటలు ఆక్షరాలా నిజం

ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి N. G. O. ఉద్యోగివర్గమువారి నాయకులు ఇటీవల కొంతకాలమునుండి ఇందిరా కాంగ్రెసు గాజీయ నాయకులలాగ వీ ఉపన్యాసాలిస్తూ సమ్మేచేస్తూ మని బెదిరిస్తూ, ముఖ్యమంత్రిని ప్రభుత్వమును విమర్శిస్తూ, చాలా

అల్పబుద్ధి !

- శ్రీ చరణ్ దీప్తానంద్.

* వానకారు పుణ్యంబున వాడవాడఁ గలగు కళ్ళలమంతి యుఁ గడుపుకొక్క గులక తాలవయిం గుల్కు కొంచుఁజనుచు చెల్లలు చిల్లులపడ నొనచేసికొనుచు.

* నీవు గాంధీగారి బోధనున్న నెవ్వరికి నేనుబాధ? కానీ, 'మదియ గమనకలము నగునకు గలక! లేదటంచు గద్దించువేమిటి? కల్పబుద్ధి!

* ఏడుతరాలు గాదు పదు
నేడుతరాలకు లేట్టిపోని నీ
వీ డెటులొదన? నగుల !
కం లుగీ 'యతి నాగు?'డక్కటా!
మాడవు నీపయిన్ నిలిచి
చూచుచు నెప్పుడొనెన్న చంద్రము
శూడ జటావిటంక ఎరి
శోభితి నాన న్నిత్యవాహమన్.

హం గాంధీగారి ప్రభుత్వం నీ సాగాలు సాగిస్తున్నాయి.

ప్రపంచంలోని నాగరక ప్రజాప్రభుత్వాలక్రింద పనిచేసే సివిలు ఉద్యోగులెవ్వరూ ఈవిధంగా మాట్లాడడము, ఈవిధంగా ప్రవర్తించడము ఎక్కడా కనబడదు. బహుశా ఇందిరా కాంగ్రెసు రాజకీయాల ప్రభావంవల్లనే ఈ పరిణామం కలిగినట్లు తోస్తున్నది. వీరు ప్రజాసేవకుల మనె సంగతి విస్మరించడము తోచనీయము. వీరి ప్రవర్తనము ప్రజాప్రభుత్వ సంప్రదాయాలకు విరుద్ధమైనది.

మరల నిద్రల రామాయణం బన్నచో...

- శ్రీ కావ్య పాఠశాలకాశ్మీరీ

అది తమనానది. ఉత్తమ మనజాని మనస్సువలె నిర్మల కలములతో ప్రప హించుచున్న దా నగిరిన ప్రయత్నించు వెంటరాగా, రాగ ద్వేషముల కీతీత మైన ప్రకాంతమగు చిహ్నములతో, అంతరింగ మున నిండిన కాంతి ముఖమండలమున తరంగితి మగుచుండిగా ఆ నదీతీరమున ఒక మహర్షి మాధ్వాప్నీక క్రియా చరితము కై వచ్చి ఆ ప్రాంతానికి సాంద్ర్యమునకు మిక్కిలి ఆసక్తిని ముండెను. ఆ సమయముననే ఒక వేట గాసి వింటి నుండి వచ్చిన నారాచము మింట నెగురు కొంచుపక్షుల జాటలని మగపక్షి ప్రాణము తీసి నేల కూల్చెను. ఆ దృశ్యము మహర్షి కింటు బడినది. వెంటిప గుండుము గల ఆ రిక్షివ హృదయము శోకాకుల మైంది. బోయ వాని పోయమైన గుష్కృత్స్యమునకు సంయమనము శోల్పయిన మునినోటి వెంట ఆప్రయత్నముగ కాపవాక్కులు వడివ'గా వెలువడినవి.

మానిషాద ప్రతిస్థాపన

మగమః కాశ్యపీ స్వయాః
యతో క్రాంతిం చ మగునా దేక
మవధ్మః కామమోహితమ్ ॥

శోక వశమున తన నోటివెంట వెలు వడిన ఆ వాక్కులను ముని తన మనమున పడే పడే మనమున చేసికొనినాడు. అయ సహితముగా, అక్షణ అక్షిణమై, పాద బద్ధమైన ఆ అక్షర సమాహమును ఒక 'ఛందము'గా గుర్తించినా దామని. శోకము నుండి జనించిన ఆ ఛందము శ్లోక మైనది. ఆ శ్లోకమే లోకీకసం స్కృత వాఙ్మయమునకు శ్రీకార మైనది.

స్వ కావ్య వాక్కునకు ఆ మహర్షి నోట ఆప్రయత్నముగ పలికిన ఆ శ్లోక మే ఆప్యమైనది. ఆ వాచర్షియే మహాకవి వాక్యీకయై అరికవి పేర మధిష్ఠించినాడు.

ఒక శ్రావణపక్షి మరణించినది. ఒక కోరిక జరిగింది. ఆ కోరిక కవికోకిల. ఆ కోరిక కావ్యరసాల కాభాంచలమున నిలిచి తన కలకూజిసిములలో సుగ్రహ ప్రపంచమునకు బ్రహ్మనంద శహాసర మగు గీతానంద ముండించినది. ఆ కవి కోరికయే వాక్యీకి

శ్రీమద్రా రామాయణావతరణమునకు గల సేపథ్య మిది.

మధురాక్షరములైన 'రామ రామ' యను నా అమరవాణి విశ్వసాహిత్యనం దినోద్యానమునకు మధుమాసముల నాహ్వానించి ని. అవిరళంగా అవిచ్ఛిన్నంగా వినవచ్చే ఆకలకూంతము మనస్సోక్రవికోలల హృదంతరాంతరము లకు అనిర్వచనీయ మగు నివ్యానుభూతి నందించి నవనోన్మేష రీతులలో రామ కథాగానము చేయుప్రేరణ నందించినది. భారతీయ సాహిత్య సంవిద్యోగములలో శ్రీమద్రా రామాయణ ఆమ్రవనము ప్రశస్తి కముగ నొకటి ఏర్పడినది.

భిన్నభిన్న భాషలలో విభిన్న రీతు లలో ఎన్ని రామాయణములు వెలువడి నవి! మరెన్ని వెలువడ నున్నవి! మహా కావ్యములుగా, నాటకములుగా, ద్విపదగా, గేయములుగా, వచనముగా, చంపువులుగా, సంకీర్తనలుగా సమగ్ర ముగా ఎందరెందరో రామాయణ కథా

రచన చేస్తూనే ఉన్నారు. ఇది ఒక అనుస్యూతమైన, అమృతమైన సంప్ర దానధార. ఇది ఒక వాక్యీక గిరిసంభూత మైన రామాయణ గంగానవంతి - ఒక జీవవాహిని.

'మరల నిద్రల రామాయణము...?', ఈ ప్రశ్న ఈ నాడుకయించినదికాదు. ఒక సారికి. మనోక సాగిగా గావకథనువ్రాయ వారింభించిన ప్రతిసారి - ప్రతికవి లేదా ప్రతిరచయిత ఈ ప్రశ్న వేసుకున్నారు. ఈ ప్రశ్న తమకు తాముగా వేసుకొని తమ గ నాద్యేమును స్పష్ట పరచుటయే కాక 'మళ్ళీ మళ్ళీ యిన్ని రామాయణాలెందుక?' అని సాహిత్య ప్రపంచము వేయు ప్రశ్నకు సముచితమైన సమాధా నముగ కూడ చెప్పవలె.

వాక్యీకి మహాకవి చూపిన మార్గములో సంస్కృత కథాకవుల శక్తులు విభిన్న రీతులలో రామకథను రచించారు.

చంపూరామాయణం రచించిన భోజ దేవుడు తన రామాయణం రచనోద్దేశ మును వివరిస్తూ సకల గణసంపన్నుడూ, ఆదర్శమైనపుడూ, ఉత్తమ నాయకుడు అగు శ్రీరామచంద్రుడు నా.కవకుగా లభించుటయే... అంటాడు.

అనర్థ రాఘవ కర్తయైన మారాః-

'యది త్స్యైవం పూర్వై రితి
జహతి రామస్య చరితమ్
గుణై రేతా వద్భిః జగతి
పున రన్యో జయతి కః'

దీనిభావమేమన - శ్రీరాముని చరిత్ర మును త్స్యైవంగా ప్రాచీన కవిపుంగవు లెందరో వర్ణించారు కదా! మళ్ళీ, మళ్ళీ వర్ణించటం చేసిన ప్రశ్నిస్తే! ఇట్టి లోకోత్తర గుణగణ సంపన్నుడైన

ఉదాత్త చరితముగల కథానాయకుడు మన కక్కడ అభిస్తాడు?

ప్రస్తుతాధునిక నాటక కర్తలును జయదేవుడు కూడా ముగారి మహాకవి లాగానే భంగ్యంతరంగా, మరీకాస్త చమత్కారంగా తన రామాయణరచనోద్దేశాన్ని ఇలా వివరిస్తాడు.

స్వనూక్తి నాం పాత్రమ్
రఘువీలక మేకమ్ కలయతామ్
కవీనామ్ కోదామః
న తు గుణ గణానా మవగుణః

రఘుకులస్వయం చంద్రమండగు ఆ శ్రీరామచంద్రుని కవులు తమతమ కావ్య నాయకునిగా మరల మరల ఎంచుకున్నారంటే అది ఆ పురుషోత్తముని యందున్న గుణముల దోషమేకాని - కవులదోషం కాదు. లోకంలోని సమస్త కద్దుకాలు రామునియందేరాశీభూతమై మరెక్కడా చోటు లేకట్లు ఆరామునే ఎందుకు ఆశ్రయించారి!

నద్దుగా సంపన్నమై ఉత్తమ ఆదర్శాత్మక ఆలవాటమైన శ్రీరాముని చారిత్రము కవులకు ప్రేరణ కల్పించింది. ఇప్పట్లుననే శ్రీమహావిష్ణుని స్తుతిస్తూ చెప్పబడిన ఈక్రింది శ్లోకము గూడా గమనింపడగ నది

సంఖ్యాతుం నైవ శక్యంతే
గుణదోష శ్చ కార్షణ్యే
ఆనంత్యాత్ప్రథమా రాశిః
అభావత్వాద్వితీయకః

శ్రీమహావిష్ణునే శ్రీరాముడుగ నవతరించెను. విష్ణువును గూర్చి చెప్పబడిన ఈ శ్లోకము రామునకును అన్వయించును గదా. అందుకే కవిపుంగవులు రామచరితమును మరల మరల రచించిరి.

సంస్కృత వాఙ్మయమునందు వెలువడిన రామాయణములను ఆయా రామాయణ కర్తల రచనోద్దేశమును పరిశీలించిము.

ఆంధ్రమునందు వెలువడిన రామాయణము అవి లెక్కకు మిక్కిలి. విభిన్న రీతులలో వెలువడిన రామాయణములను నామమాత్రముగా పేర్కొని అందు కొందరి కవుల రచనోద్దేశమును వివరించవలెను.

1 రంగ నాథ రామాయణం, 2 భాస్కరరామాయణం, 3 నిర్వచనోత్తర రామాయణం, 4 మొల్లరామాయణం 5 రామాభ్యుదయము, 6 కట్టావరదరాజ రామాయణం, 7 భూపాలరామాయణం, 8 అచ్చలెనుగు రామాయణం, 9 గోపి నాథరామాయణం, 10 ఆంధ్ర వాల్మీకి రామా 11 ఆంధ్ర శ్రీమద్రామాయణం, 12 ధగ్గనార రామాయణం, 13 శ్రీరామ కథామృతం. 14 త్రికృష్ణరామాయణం. 15 గోవింద రామాయణం, 16 సుధాదా రామాయణం, 17 సరస్వతీ రామాయణం, 18 మానికొండ రామాయణం, 19 యోగానందాంధ్ర రామాయణం, 20 జగన్నాథ రామాయణం.

గత వెయ్యేండ్ల కాలంలో రామకథా సాహిత్యప్రపంతి విభిన్నరీతులలో అవిరళంగా ప్రవహిస్తూవచ్చింది. తెలుగునాట రామకథ పునర్నిర్మితమైనట్లుగా మరే కావ్యం రచింపబడలేదు. రామాయణము రచించిన తెలుగు కవులు నైతము సంస్కృత కవులగు ఛలవలెనే ధోదాత్తుడు, పురుషోత్తముడు, సగు శ్రీరామచంద్రుని గుణగణములచే ఆకర్షితులై ధీక్రితో రామకథను రచించినట్లు చెప్పకొనినారు.

నిర్వచనోత్తర రామాయణమునందు తిక్కన మహాకవి. అభిభాషణ విట్లున్నది :-

‘ఎత్తన నైమధీశో
దాత్త వాత్సల్యము రామధరణీం. స
ద్భృతియు సంభాష్య మగుట
ఉత్తర రామాయణోక్తి యుక్తుడ
నెతిన్.’

పదునారవ శతాబ్ది యందు వెలువడిన మొల్ల రామాయణము ఆంధ్ర సాంస్కృతిక అమూల్యాలంకార మనదగినది ఏతల్లింథ కర్తృ మొల్ల శ్రీరామచంద్రుని అవస్థ భక్తురాలు. రామాయణమును సంక్షిప్తముగా స్వతంత్ర స్వతంత్రముగాపఠ్యమైన కైలో రచించిన దీ కవయిత్రి. మొల్ల తన రచనోద్దేశము నిట్లు స్పష్టపఱచినది :-

‘చెప్పుమని రామచంద్రుడు
చెప్పించిన పలుకుమీద చెప్పెద నేనె
ల్లపను నిహపర నాధన
నిష్కల్య చంద్ర’

ఉత్తర రామాయణ కర్తలును కొంకంటి పాపరాజుగాని చెప్పిన మాటలు మరింత స్పష్టముగా వెన్నెవి.

‘రాఘవేశ్వరు చారిత్రము తెందరెన్ని
గతులన్ వర్ణించినం గ్రాలడే’
అంటూ

‘... .. చామకపిత్వము నేర్చిన బాసకీ
జాని కథల్ రచించెక ఆ

సత్కథ తెన్ని రచించెనేనియన్
వాని పక్షక మేమి ...

వాని కవిత్య మహాత్మ్య మేలినే’

యొకటి వయస్సుగల ఈ సాహిత్య జగత్తున ఈ యరుదన శతాబ్దమున ఆంధ్రభాషలో మరొక్కసారి రామాయణ మవతరించినది. జనజీవితమున భౌతిక తత్త్వము బలపడి ఆధ్యాత్మిక తత్త్వము నిలదొక్కు కొనలేని తరుణంలో; సాహిత్య ప్రయోజనాలు, విలువలు కేవలం ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ సిద్ధాంతాల సాధనకే పరిమితమై పోతున్న యుగంలో, వస్తువులో, భాషలో, అభ్యక్తిలో, రచనా విధానంలో అన్నిటా అభివాస్తవిక ధోరణులు ప్రబలుతున్న కాలంలో; రసవాదం నీరస

పడి సాహిత్యంలో రసానందమనే తత్వానికి ప్రస్తుతానికి బహుధా కరువు ఏర్పడ్డకాదుకాంతలో, మనషికి కేవలం తన ప్రాణిక ప్రతిభ, ప్రగతిపెనే విప రీతిమైన నమ్మకం ఏర్పడి-బాకిక జీవనమే ప్రధానమయి పారితోక చింతిన బుద్ధి మాటున్న అణుయుగంలో - 'రామాయణ కల్పవృక్ష' మను శేర మరొక్క సారి రామకథ వెలువడుట ఎవరికైనా సరే ఆశ్చర్యం, సందేహం కల్గిస్తుందన్న కారణంగానే ఏ కత్తావ్యక్తిరై శ్రీ విశ్వనాథ కర్ణివారాయణగారు' మరల నిదేల రామాయణం' బన్నప్రశ్న రామాయణ కర్తల-దరి వలెనే తానూ చేసు కుని, మన సందేహశ్చర్యాలను ఇలా సమాధాన పుస్తాకు :-

మరల నిదేల రామాయణం బన్నచో
నీ ప్రపంచకమెల్ల నెల్లవే?
దినచున్న యన్న మేదినుచున్నదిన్నాళ్ళు
తనరుచి బ్రతుకులు తనవిగాన
చేసిన సంసారిమే నేయుచున్నది
తనదైన యను భూతి తనదిగాన
తలచిన రామనే తలచెద నేనును
నా భక్తి రచనలు నావిగాన
కవిప్రతిభలోన నుండును కావ్యగత శ
తాంశముల యంగా బొంబడి యైనపాళ్ళ
ప్రశస్తిపశ్చిన్మతంబుల రసమా వేయి
రెట్లు గొప్పది నకక భావృతిని మించి.

ఇక్కడ విశ్వనాథవారు తన రామాయణ రచనోద్దేశమును రెండు పక్షాలుగా వివరించారు. ఒకటి జీవితం - మరొకటి 'సాహిత్యం' నిజానికి ఈ రెండూ ఒక దాన్ని విడిచి మరొకటి లేవు.

మానవ జీవనమనే నాణేనికి ఇహ వరాలబొమ్మబొరుగులవంటి వరి భావించి నపుడు ఈ నాణేం నాణ్యమై దయ చలామణి కావలెనన్నచో రెండిటా లోపం రాకూడదు. రెండిటిని పండించు కొగతవాడే పురుషార్థి. జంతుసహజ

మైన హార నిద్రా మైథువాది బాకికా నందములే ముఖ్యమై పోయిన నేటిజీవన విధానానికి భక్తి గూడ పరమావశ్యక మని విశ్వనాథ అన్యపదేశంగా చెప్పినా రిక్కడ. రోజూ తినే ఆహారమే - అయినా దానికై బ్రతికినంతకాలమూ తమా తమా. రోజూ సాగించే సాంసారిక జీవనమే, అయినా తగని తమి. ఇలా జీవితంలో విసరీతమైన లోకిక వాం ఛలు పెరిగి, మనోకి పక్షం నిర్లక్ష్యం చేయబడుట ప్రమాదకరం. భౌతిక జీవి తపు ఆవసరాలు తీరడంకోసాటు ఆత్మ యొక్క ఆకలి తీరడం కూడా అవసరం. ఆలోగ్నకరం. ఉభయత్రా సత్సక్తాలు పొందగలిగినపుడే జీవితానికి సార్థకత. మానవుడు చతుర్విధ పురుషార్థాలలో అగ్రకామాలకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చి జీవితా నక ఆవ్యంతా లనడగిన ధర్మమోక్షాలు ఉపేక్షించినపుడు జనజీవనాన్ని సక్రమ మార్గంలో నడిపించడం మహాకవియొక్క కర్తవ్యము. ఈ బాధ్యతను విస్మరించని మహాకవిగా విశ్వనాథ 'భక్తిరచన' చేసి జాతిక విధ, దేశము గావింపదలచినాడు. ఇక్కడ 'నాభక్తి రచనలు' అనుమాట కేవలం విశ్వనాథకే కాకుండా మానవ సమాజపరంగా సమన్వయించుకున్నపుడు 'మళ్ళీ రామాయణం యొక్క ఆవిరం' ఎంతటిదో బోధపడుతుంది.

ఇక ఈవిశ్లేషణలో రెండవపక్షంగా పేర్కొనబడిన ఆంశం విశ్వనాథ వారి సాహిత్యాశయం. ఒక జాతియొక్క శిష్టసాహిత్యం ఆ జాతియొక్క సంప్ర దాయములకు, జీవనవిధానములప ఆనుకు ణంగా సృజించబడుట సార్వకాలిక, విశ్వపదీన సత్యం వాక్చాత్య నిజవిధా నానికి, సంప్రదాయాలకు పూర్తిగా భిన్నమైన భారతీయ పరింపరాగత జీవన విధానానికి అనుగుణంగా మనసాహిత్యం రూపుదిద్దుకోవాలి! సంప్రదాయం బట్ల

అచంచల విశ్వాసముగల విశ్వనాథ ధ్యేయం ఇంకాకు భిన్నంగా ఉండదు! మనప్రాచీన సాహిత్యాచార్యుల ఆలంకారికుల విభిన్న సిద్ధాంతాల, మిమాంసల, చర్చల సారాంశముగా నేలిన దేమన కావ్యము రసప్రధానమైనది. రసాత్మక మైన వాక్యమే కావ్యము. కావ్యగత శతాంశముల యందు దొంబడియైన పాళ్లు రసోన్ముఖంగా పర్యవసించాలి. రసా నందమే కావ్యముయొక్క పరమ పయో జనము. ఈరసానందము బ్రహ్మనంద సహోదరము. కావున కావ్యం ద్వారా చతుర్విధ పురుషార్థములలోని అంతిమ పురుషార్థం సాధించబడాలి. ఫలితంగా సాహిత్యం ద్వారా జీవితానికి సార్థకత చేకూరాలి.

ఈవిధంగానే జీవితానికి సాహిత్యా నికి గల ప్రయోజనాల విషయంలో సమన్వయం సాధించే సరణిలో మళ్ళీ తాను రామాయణం రచించినట్లు సహే తుకంగా వివరిస్తాడు!

రామభక్తిపారమ్యంలో బాగృత్స్వత్వ సుఖపులలో గూడ వినవైన మానస నిహ్వాన రామనామగ్రవాణము గావించు చుండ తన జీవితానికి సార్థకత సాధించు కొనే ధ్యేయం ఒకటికాగా; పతితల జీవితాలకు గూడా తరుణోపాయం చూపే ఉత్తమ అక్ష్యం మరొకటిగా విశ్వనాథవారు రామాయణం రచింప నెంచినట్లు స్పష్టపరుస్తారు. వాస్తవానికి ఏ మహాకావ్యానినైనా ఇదే పరమో త్కృష్ట లక్ష్యంగా, విజ్ఞులందరూ, అంగీ కరిస్తారు. ఈ సందర్భంగా 'రాష్ట్రకవి' మైథిళీ శరణ్ గుప్తగారి మాటలు స్మర జీయుములు.

'విహీ సమర్థ భావ్ వ్రాకి తారతా మువా రిరే'

(స శేష ము)

జాషువా చిత్రించిన బాపూజీ

- శ్రీ పోలేపెద్ది రాధాకృష్ణమూర్తి. ఎం.ఎ.

బాదాపుగా మూడు శతాబ్దాలపాటు విదేశీయుల పరిపాలనకు లోబడి, పారశక్తిక శక్తిని అనుభవిస్తున్న భారత ప్రజానీకాన్ని ఉద్ధరించటానికి ఆహర్నిశకంగా కృషి చేసిన మహనీయుల జాబితాలో వారందరిలోనే ప్రథమగణ్యాడు గాంధీ మహాత్ముడు. 'బాపూజీ' అనే మనం ఆయనను గౌరవంగా పిలుచుతూనే వున్నాం. మన అందరిచేత 'జాతిపిత'గా గౌరవించబడుతున్న ఆ మహాత్ముడిని చాలా మంది కవులు విశేష విధాలుగా ప్రస్తుతించారు. వారిలో 'నవయుగకవి' చక్రవర్తి గుణ్ణం జాషువా ఒకరు.

జాషువా 'బాపూజీ' అనే పేరుతో ఒక పద్యకావ్యాన్ని రచించారు. ఆ లఘుకావాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని జాషువా గాంధీ కృత్తిత్యాన్ని తీర్చిదిద్దిన విధానాన్ని గురించి పరిశీలిస్తున్నాను.

'గాంధీ' అనే పదం 'ల చిన్న పేరు' విషయానే మనకు చెప్పిన స్ఫురణకు వచ్చేది - ఆయనగారి బక్క పలుచని విగ్రహం. ఆయన ధరించిన చిన్న కొల్లాయిగుడ్డ, భుజాన తుండుగుడ్డ, చేతిలో ఒక కట్టి, ముఖాన కల్మష మెలుగని బోసినవ్వు.

ఆది 1931 వ సంవత్సరం, లండన్ బకింగ్ హాం ప్యాలెస్ లో ఆఖిలపక్ష సమావేశం Round Table Conference జరిగింది. ఆ సమావేశానికి భారత కాంగ్రెస్ ప్రతినిధిగా గాంధీ వెళ్ళాడు - ఈ కేషంలోనే.

ఆధునిక సాగరకలా పరిపూర్ణమైన తనదేశానికి ఆ కేషంలో వచ్చిన గాంధీని చూసి 'ఇటువంటి అర్ధదిగంబరేశ్వరుడితో మాట్లాడటం నాకు అవమానకరం'

అని భావించాడు - అప్పటి బ్రిటిష్ ప్రధాని చర్చిల్. ఈవిషయాన్నే జాషువా తన కావ్యాన్ని ప్రారంభించటానికి ముందుగా ప్రస్తావించారు.

ఎవడి యర్ధి దిగంబరేశ్వరుడు మా యింట్లో బ్రవేశింప' నం
చవమానంబుగ చచ్చి లాడగ, బకింగ్ హాం సౌధమున్ దొక్కి హెం
దవ జాతీయతలీను మేల్పిలక నా

ట్యంబాడ శ్రీ జార్జి థా
ధవునింటిక్ ఫలహారముల్ గలుపు తా
తన్ గాంధీ నర్సింహదత్. (పుట : 9)

ఆ సమావేశంలో గాంధీ ప్రజలను నిశితంగా పరిశీలించిన జార్జి చక్రవర్తి అతని మానసిక బౌద్ధత్యాన్ని, గౌరవనీయతను గుర్తించాడు. తర్వాత 'తేనెటి విందు' కావ్యానించి పూజించి గుడ్డ పోయాడు. అంతే గాంధీని గురించి.

గోచి పాతకట్టుకొని కే మానంబు
నిలిపినట్టి ఖవరు నేతిగాడు (పుట: 14)
అన్నారు జాషువా ఇందులోని గోచి పాత, ఖవరు నేతిగాడు అనే తెలుగు పదబంధాలు ఈ కేషంలో ప్రాణం.

మనదేశంలో హింసా మతిస్థులు మాత్రమే కాకుండా మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, జౌధులు, జైనులు మొదలైన విభిన్న మతాలవారు గూడ నివసిస్తున్నారు. దేశంలో ఒక ఉద్యమం తలెత్తినప్పుడు నాయకుడైనవాడు ఏ మతానికి చెందినవాడైతే, ఆ మతానికి చెందిన ప్రజలు మాత్రమే ఆతడి ననుసరిస్తారు. అందరూ కలసిపోతే ఆ ఉద్యమం సఫలంకాదు. అందువలననే స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ సమయంలో గాంధీ మతిమనె పదాన్ని ప్రక్కకు నెట్టాడు. సత్యాన్ని

సాధనంగా తీసుకొన్నాడు. దీనితో గాంధీ సర్వమతస్థులకీ - చివరికి నిరీశ్వర వాదులకు గూడ - నాయకు డయ్యాడు. ఈ విషయాన్ని జాషువా చక్కటి లేటెనుగులో ఎంతో చక్కగా చెప్పాడు.

అన్నపు నైస్తవుం డడుచు

నంజలి వట్టి కృష్ణ తమల్
వాచేములేని బద్ధుడని

పూజ నొనర్చిరి బౌద్ధభిక్షువుల్
మచ్చరికించి మా మతి

మానని పల్కె దురుష్కణికి ముల్
అచ్చమహాత్ముడ నడి

కన్నులు గాంధీ పక్షిని డెంతయున్.

(పుట : 17)

ఈ ఉత్పలమాలలో జాషువా గాంధీని 'విశ్వసామర్య విజ్ఞాన సంధాత' గా చిత్రించారు.

'కేనలం అంతరింగికమైన దేశాభిమానం దృష్ట్యా మాత్రమే కాకుండా బాహ్యమైన దృష్ట్యానూ తీర్మాన కూడా భారతీయుడు భావీయుడుగా జీవించాలి' అని భావించాడు గాంధీ. తాను రాత్తు మాడించాడు, ప్రతి యింటా రాత్తు మాడాలి అన్నాడు తాను ఖాదీవస్త్రాలు ధరించాడు, ప్రతిభాతీయుడూ ఖాదీ వస్త్రాలు ధరించాలి అన్నాడు 'అర్ధాకలతో బాధపడుతున్న ట్లూ భారతీయులకు జీవనాధారంగా అక్కటకు వచ్చేది చల్నా' అని చెప్పాడు. 'ఖాదీ చక్ర చందాంకులు కండి, పరరాజుల దౌష్ట్యాన్ని ఎదుర్కోండి' అంటూ ప్రబోధించాడు. భారతీయులు గాంధీవాక్కును వేదవాక్కులాగా శిరసావహించారు. అదొక ఉద్యమంగా మారింది. ఆ ఉద్యమ తీవ్రతను జాషువా ఒక సీస పద్యంలో స్ఫురింప జేశారు.

ముసలమ్మ మొదలుగా పసిపాపవరకు ఖద్దరు బట్ట నెమ్మేన దాల్చినాగు
పాలకు డాదిగా బంట్లోతువరకు గాం
ధీతోపి ధరియించి తిరిగినారు

ధనికుండు కోలే ముద్దవలేని బేదయ
కడిగి సన్నని నూలు వడికినారు.
(పుట : 26)

ఇక ఉప్పు సత్యాగ్రహానికి వద్దాం!
సముద్రమంటే అనంతమైన జలము.
అందులోని నీరు ఒకరి సొంత సొమ్ము
కాదు; ఎంతగా వాడు కొన్నప్పటికీ
తిరిగిదీ కాదు

1930 వ సంవత్సరంలో బ్రిష్ ప్రభు
త్వం సముద్రపు నీటినుండి ఉప్పుత గొలు
వేసేవారి మీద పన్ను విధించింది. అసలే
తెల్లవారి ద్వారా భారతభారతంలో క్రంగి
పోతున్న భారతీయులకు ఈ ఉప్పును
గొరుచుట్టుమీద రోకటిపోట్లైంది.
గాంధీజీ ఈ పరిస్థితిని చూచి చలించి
పోయాడు ఆ సమయంలో ఆతని హృద
యంలో రిగిలిన ఆవేదన, తెల్లదొరల
పత్తనంపట్ల నిరసన మొదలైన భావా
లను జాషువా సంభాషణ శైలిలో శక్తి
మంతంగా రచించాడు.

జలనిధిలోని యుప్పుకరి

స్వాస్థ్యముగాదు; ప్రభుత్వకాసనం
బులకు కరెన్సులేను; ప్రభు
వుల్ దయమాలినవారు; మార్కెట్ చిం
గ్రులనలే నబ్బలున్ బాడమి
రోదసి పెదల సొమ్ము, భారతీ
యుల నిలువేదగంకి కయ

యో కల వయ్య నె యుప్పు
రక్వయున్ ? (పుట : 31)

గాంధీజీ సబ్బతి ఆశ్రమంనుండి ఆరే
బియా సముద్రతీరాన వున్న 'దండి' అనే
గ్రామానికి బయలుదేరాడు. ఆ సందర్భం
లోని చలన సౌందరాన్ని జాషువా ఒక
శేటగీతిలో చిత్రించాడు.

ఉప్పు సత్యాగ్రహంబున కుత్సహించి
కట్టమోపున జలధికి గడలు నాడు
శాంత గంభీర భంగ మాస్తమలు సాచి
యంజలి ఘటించె బాపూజీ కబీరాజా.
(పుట : 32)

గాంధీ తన ఆనుచరులతో సహా సముద్ర
తీరానికి చేరాడు, ప్రభుత్వకాసనాన్ని

ధిక్కరిస్తూ స్వయంగా ఉప్పు తయారు
చేశాడు ఫలితంగా అది మహాక ఉద్య
మంగా మారింది. దానితో దొరవారి
సింహాసనం కడిలిపోయింది. ఈ విష
యాన్ని ఒక చిన్న అధ్యంతరన్యాసాలం
కారంలో తెలియజేశారు జాషువా

ప్రాద్దు గ్రుంకని సామ్రాజ్య భూతిగలుగు
సీమరాజుల చిరకాల సింహాసతి
నొక్క ముసలయ్యాయొక్కాతలూచ సాగె
ఆత్మ శక్త్యన్నగులకు ప్రాయంబు లేదు.
(పుట : 41)

తెల్లవాడు ఈ ఉద్యమాన్ని అగచి
వేయాలని చూశారు. కాని ఆ 'భారత
ధర్మమాత' గాంధీ వారికి మింగరాని
కబళి మయ్యాడు. ఇక చేయగలిగిం దేమీ
లేక, వెంటనే సందేహంలో చలనకు
రావలసిందిగా కోరుమా క బురు
పంపారు. గాంధీ ఆ ఆహ్వానాన్ని అందు
కొని ఆ సమావేశానికి హాజరయ్యాడు.

పరాయి రాజుల పరిపాలనలో తన
జేశం, తన సంస్కృతి అనుభవిస్తున్న
గుస్థితిని గుఱించి వారికి అనేక విధా
లుగా వివరించాడు గాంధీ. 'ఈ విచ్చు
కత్తి రాచరికాన్ని మేం ధరించలేం'
అంటూ ఆశ్రోశించాడు. అక్కడ గాంధీ
ప్రదర్శించిన వచో నైపుణ్యాన్ని జాషువా
ఎంతో ఉదాత్త గంభీరంగా చిత్రిం
చారు.

హిందూదేశము రాజభక్తి నిలయం

బిన్నాళ్ళు మిహాలనా
బందీనహమలో గృహించినది, మా
బంగారిమున్ రత్నమల్
సందైనంతగ దోచుకొంటిరి, నమ
స్కారంబు మీకింక, మా
యందొక్కంత యనుగ్రహించి, దొరలా
రా! పొండు మీయిండ్లకున్. (పు: 48)

-అంటూ ప్రాధేయపడ్డాడు గాంధీ.

పాలకులైన మీరు పరి

పాలిత జాతి కిరెక్కు నెక్కి గు

త్వాల రథాలు దోచుకొను

జాతి మనమ్ములు గారు
అంటూ వారి నుద్బించాడు. వినప్పటికీ
ఆ జాతిగుండెలు కరిగినూ లేదు, ముండి
గుండెలు పొంగినూ కిగు.
'ఇకలాభంతే' దనుకొన్నాను గాంధీ,
... .. కోటియం

త్రాలకు సాటియూ కదుగు

రాటముతోడ సహస్రకోటి వ

రాల్లెదిరించి తీరదము

జాలి యెటుంగని దుష్టశక్తులన్.

(పుట : 49)

అంటూ ముంకరించాడు. ఆ తర్వాత
అనేక విధాలుగా చర్చలు జరిగినై;
వాక్సంఘర్షణలు జరిగినై. ఫలితంగా
సముద్రతీరాన నివసి చే విజలు పన్ను
చెల్లించకుండానే ఉప్పు తయారుచేసు
కోవటానికి అంగీకరించాడు - గవర్నర్
జనరల్ ఇర్విన్.

1947 వ సంవత్సరం, అగష్టు 15 వ
ఆంగ్లేయులు మనదేశానికి స్వాతంత్ర్యా
న్నిచ్చి, ఈగడ్డను వదిలి వెళ్ళారు.

కొద్దికోజులు మాత్రమే గడిచినై,
మనకు అభించిన స్వరాజ్య చాలికకు
ముక్కుపచ్చలారనేలేదు. ఈదేశాన్ని
వదిలి సుఖటుంబంగా వెళుతున్న తెల్ల
వాళ్ళు వాళ్ల రాజ్యంలో సరిగా కాలేనా
మోపనేలేదు: స్వాతంత్ర్య దినోత్స
వం నాడు మనవాళ్ళు చేసిన జయ
జయ ధ్యానాల మోటుమోతలు ఇంకా
మాసిపోనేలేదు. ఛల్లీ ఎట్టకోట మీద
త్రివర్ణ పతాక మెగరట మారంభించి
ఒక్కసంవత్సరమైనా నిండనేలేదు. ఈ
లోపలనే 1948 వ సంవత్సర జనవరి
30 వ తేదీన ఒక మహాదారుణ సంఘటన
జరిగి పోయింది.

ప్రతి రక్తకణమును భారతక్షితికై
వెచ్చించి స్వేచ్ఛచేకూర్చిన 'ఆ ముగ్ధి
పండు' మహాత్మా గాంధీ తుపాకీ గుండ్ల
కాహర. మయ్యాడు. మరణిరా! ఆ
గుండరాతు సాధువు మరణవార్త భరత

మాత గర్భవహారంలో కస్తులాడించింది.
ఆ కరుణరసపూరిత వాతావరణాన్ని
జాఘనా ఈవిధంగా అక్షరబద్ధంచేశారు.

కలమల్ కైతలు మూగవోయినవి; శో
కధ్వంతముప్పొంగి క
న్నులువోయెన్ సకల ప్రపంచమునకున్,
దోడ్చి భయభ్రాంతమై
బలహీనబయి పూలె భారతము, వి
శ్వవ్యాపి బాపూజి గుం
డెలలో నుండి పవిత్ర రక్తము చితా
గ్నిన్ గ్రాగి ఘోషింపగన్.

(పుట : 15)

చిరకాలంగా స్వాతంత్ర్యాన్ని
కోల్పోయి, దాస్యవృత్తిలో - జీవిస్తున్న
భారత జాతికి ఆ దాస్యశృంఖలాలను
చేరించి స్వేచ్ఛను ప్రసాదించాడు
గాంధీజీ ఆ భారతముని ప్రవరుడికి మన
భారతజాతీయావత్తూ ఎంతైనా
ఋణపడివుంది; వంటుంది. ఆ ఋణాన్ని
తీర్చుకోవలసిన బాధ్యత మన అందరి
మీదా వున్నది. అందుకు మన మేం
చేయాలి? ఈ సందర్భంగా మన కర్త
వ్యాన్ని గురించి జాఘనా ఈవిధంగా
తెలియజేశారు.

బ్రతిమల్ పెక్కి, శిలాపహస్రముల నా
రాధించిన్ గాడు; భా
రతదేశాన ననైకమత్యములు నీ
ర్యోద్వేషముల్ స్ఫూర్తియన్
గతమై, దోషపు జాటలేని యొక నా
టూత్ స్వర్గ మింపారిన్
బ్రతుకుం గ్రమ్మలు శ్రీ సుబర్ణలి ముని
బ్రహ్మంబు ముమ్మాటికిన్. (పుట: 68)

ఈవిధంగా జాఘనా బాపూజీ
కావ్యాన్ని సర్వసద్గుణ సంపన్నంగా
రచించి, ఆ మహాత్ముడికి అక్షర నీరాజన
మిచ్చి, కృతార్థులయ్యారు.
(ఆకాశవాణి, విజయవాడ కేంద్రం
వారి సాజన్యంతో)

ఈపక్షంలా

వప్తిపూర్తి సన్మానసభ

12.4.86 తేదీ శనివారం సాయంత్రా
లం గం 6-80 లకు రాజమండ్రి గౌతమీ
ప్రాంతీయ గ్రంథాలయంలో ప్రసిద్ధ
భారతపరిశోధకులు డాక్టరు జొన్నల
గడ్డ మృత్యుంజయరావు, ఎం. ఏ,
పి.హెచ్.డి. గారి సన్మానసభ సాహిత్య
గౌతమి వారి యాజమాన్యమున జరిగినది.

సభకు కళాప్రవూర్ణ శ్రీ పద్మనాభం
తుల సత్యవారాయణశాస్త్రిగారు అధ్య
క్షత వహిస్తూ మృత్యుంజయరావుగారి
తోడి తమ పరిచయమును వివరించి వారికి
కుభాకాంక్షలు తెప్పిరి.

శ్రీ బులుసు సీతారామశాస్త్రిగారు
కుభాపారంభం చేస్తూ డా. రావుగారి
నోడి తమ సాన్నిహిత్యమును వివరించి
చిన్న అర్హతతో చిన్న ఉద్యోగంలో చేరిన
వారు స్వయంకృషితో ప్రజ్ఞావిశేషంతో
అత్యున్నత విద్యార్హతతో, ఉన్నత
ప్రభుత్వోద్యోగం నిర్వహించి పదవీవిర
మణచేసిన, నిరంతరసాహిత్య కృషితో
చక్కని కవి, పండితుడు, పరిశోధకుడు
ని రాణించిరిని ఆయన కృషి విద్యార్థ
ుండటికి ఆ దర్శప్రాయమున చెప్పి దిగువ
పద్యములతో వారికి కుభాకాంక్షలు
తెలిపిరి.

వప్తిబ్రాబులు నిండిన
వప్తిబ్ర మహోత్సవంబు జరపుట బుధవై
శిష్యము మృత్యుంజ ఉ సా
తుష్టైశ్వర్యములనొందుభూర్జుడి కయగన్
చిన్నట నాటనుండియు వి
శిష్టపథంబున నాంధ్ర సంస్కృతా
భ్యున్నతిగాంచి సంస్కృత మ
హోత్తమ భారతభాగ సృష్టికిన్,

నన్నయదా పరిష్కృతిని
నాడెముగా వెలయించి మించునీ
జొన్నలగడ్డ సత్కవి య
శోవిభవంబుల నొంగుఁగావుతన్.

తగువాత ఆంధ్రయువతీ సంస్కృత
కళాకాలాధ్యక్షులు, మహా పండితులు
నైన శ్రీ మల్లంపల్లి శరభేశ్వరశర్మగారు,
మృత్యుంజయరావుగా రనువదించిన
శివమహిమ్నుః స్తోత్రగ్రంథము నావిష్క
రించెరి.

రావుగారు అశ్శుత్స గోశ్రులు. రాజ
మండ్రిలో ఇద్దరుముగ్గురు విద్వత్ కవులలా
నొకరు. ప్రశంసనీయులు. వేటొక కవి
గారినిగూర్చితి మృకవిలో సమానులనికే
న్నన మాట వెనకో విమర్శించిరట. కొ
తమండికి ఏపని లేక ఈలాంటి విమర్శల
చేస్తూంటారు. నాసరిభిప్రాయము వారి
అర్థము కాకపోతే వారి ఖమ్మ అని ప్రస్త
తేతర ప్రసంగము చేయు మండగా అధ్య
క్షులు ప్రస్తుతి విషయము అనగా ఆ
మృత్యుగ్రంథమును గూర్చి ఏమైనా
చెప్పుడనిరి. శ్రీ శర్మగారంతట అనువా
సందర్భములో రావుగారడుగగా కొన్ని
సలహా లిచ్చితిని. వారి కిష్టమైనవి పాటి
చిరి. కానివి వదలివైచిరి వారు సర్వధ
అర్థు అని కొనియాడిరి.

ఓరియంటలు కళాకాల ఉపన్యా
కులు వేపండితులు ఆయిన శ్రీ చిత్ర
పూరి శ్రీరామశర్మగారు ఉపన్యసించు
మృత్యుంజయరావుగారి గ్రంథరచన
వైశిష్ట్యము నుగ్గడించిరి.

ఓరియంటలు కాలేజీ లెక్చరరు విద
త్కవి ఐన శ్రీ ప్రథల నుబ్రహ్మణ్యశా
గారు మృత్యుంజయరావుగా రనువద
చిన కుమారసంభవమును గురించి మాట
డిరి. పీఠికలోని యుదాహరణములత
రావుగారి వినయమును పాండితీప్రదర్శ
మును వివరించిరి. వ్యంగ్య వైభవము
దేశభక్తిని మెచ్చిరి. పీఠికపై మోటా
టకే ఒకరోజు చాల దనిరి. ఉత్సాహ

మంతయు పీఠిక మీదనే చెప్పినచో పత్రికలవారు అసలు విషయమును వదలి వైచిరిని వ్రాయుదురనిరి. కొన్ని మూల శ్లోకములను వాని అనువాద పద్యములను పరామర్శించి వాని బొచిత్యమును గొని యాడిరి.

డాక్టరు చేబోలు చిన్మయ బ్రహ్మకవి ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి. గారు చక్కని రచనతో ఛందఃప్రశంస గావించిరి.

శ్రభుత్వ కళాకాలోపన్యాసకులు అష్టావధాని శ్రీ గాదేపల్లి జిట్ట శేషరావుగారు మృత్యుంజయరావుగారిచే రచితములయిన ప్రాస్తావిక పద్యములు కొన్నిటిని రవణీయముగా చదివి వాని యందలి విశేషములను ప్రస్తుతించిరి.

వృద్ధవిద్యత్కవి శ్రీ నాదేశ్వర వేంకట రావు శ్రీ అష్టావధాని బులును వేంకట రామయ్య, శ్రీ బొమ్మలగడ్డ సోమ రాజు, శ్రీ మేండా చిన సీతారామయ్య, శ్రీ సత్యవోలు శేషగిరిరావుగారు మృత్యుంజయరావుగారికి పద్య ప్రహసన మాలికల నర్పించి గౌరవించిరి.

సాహిత్యాభిమానులు వదాన్యులు పట్టణ వాణిజ్యమండలి అధ్యక్షులు అయిన శ్రీ గ్రంథ ముద్రాపాద్యంతులు శ్రీ మృత్యుంజయరావు దంపతులను నూతనవస్త్రములతోను చందనతాంబూ లాదులతోను ఘనముగా స్మరించిరి.

సభా నిర్వాహకులు అధ్యక్షులను వక్తలను కాలవులతో స్మరించిరి. ప్రముఖులు కొందఱిసంక్షేపమున సభలో చదువబడినవి.

శ్రీ మృత్యుంజయరావుగారు సహచిత రీతిని సమాధాన మొసగి అందఱికి కృత జ్ఞతలు తెలిపిరి.

అధ్యక్షులు శివశిహిన్నుఁ స్తోత్ర మూలరసవత్ గారణమైన పుష్పదంతుఁడు శివనిర్మల్యాతిక్రమణము వలన దివ్యత్వము గోలుపోయిన వృత్తాంతమును వివరించిరి.

విజయభావన వసంతోత్సవం మహాకవికి సమ్మానం

విజయనగరం-ఏప్రిల్ 10 :- ఆత్మయ ఉగాది సందర్భంగా స్థానిక సాహితీ మిత్ర సమాఖ్య 'విజయభావన' వసంతోత్సవాన్ని కడు వైభవముగా జరిపించింది. స్థానిక సాంస్కృతిక వ్యవహారాలకాఖ సవాకారంతో మహాకవి, ఆంధ్రకల్పణ, సాహితీ సమ్రాట్, కళాప్రవూర్ణ శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారిని ముఖ్యఅతిథిగా విచ్చేసిన కలెక్టరు శ్రీ వి. శర్మారావు బంగరు టుంగరముతో గళ్యావతో సమ్మానించారు. సమాఖ్య కార్యదర్శి డా. వి. గోపాలావు సన్మాన పత్రం పఠించేరు. సభలో ప్యాన్లు విజయభావన గౌరవాధ్యక్షులు శ్రీ కె. వి. శాస్త్రి గారిని, కలెక్టరు శ్రీ వి. శర్మారావు గారిని, శ్రీ రామసింగ్ గారిని, శ్రీ పున్నమ రాజు సాంస్కృతికావుగారిని, శ్రీ యాతగిరి శ్రీరామసానింహంగారిని శ్రీ క్రొవ్విడి రామంగారిని, డా. కర్ణరాజ శేషగిరిరావు గారిని, శ్రీ ఎ. వి. నరసింహారాజుగారిని, శ్రీ సామవేముల రామగోపాలశాస్త్రి గారిని, శ్రీ పి. వి. యస్. పాత్రోగారిని సమాఖ్య అధ్యక్షులు డా. భావన్ మొమెంట్లతో స్మరించారు.

నాటి ఉదయ నరిగిన 'ఆత్మయవసంత' సభలో సుమారు 40 మంది వసంతకోకిలలు కవితా గానం చేశారు. వారికి సాయంసంధ్యలో జరిగిన 'ఆత్మయ నందనము' సభలో మహాకవి శ్రీ మధునాపంతుల ఫర్మానాలు ప్రదానం చేశారు. ఈ సందర్భంగా శ్రీ మధునాపంతుల విజయ భావన కార్యకర్తలను అభినందిస్తూ 'ఈ ఆత్మయ ఉగాది అనంతరం మంచీశాసన వస్తాయని, యువకవులు కొత్తపోకడ

అలో నడుస్తున్నప్పటికి సంప్రదాయాన్ని విస్మరించరా' దని అభిభాషిస్తూ తమ సహజధోనిలో తెలుగుపద్య 'మధు వృష్టిని' కురిపించారు.

ఉదయ సాయంసభలకు వరుసగా శ్రీమతి కె. ఈశ్వరమ్మ, కుమారి వర్ధని, ప్రార్థనాగీతిక లాలపించగా చి|| ప్రసాద్, చి|| బాపూజీ వందన సమర్పణ చేశారు. సభానంతరం కుమారి వికారి 'వల్లి కల్యాణము' నృత్యరూపకాన్ని ప్రదర్శించగా చి|| భార్గవరావు వేడుగానం చేశారు.

నెలనెలా విజయభావన నిర్వహిస్తున్న సాహితీసభలకు ఈ తొలి పుట్టిన గోజు సందర్భంగా పలువురు సాహిత్య వేత్తలు ప్రశంసించారు. ఉభయసభల్ని కడు సమర్థవంతంగా నిర్వహించిన సమాఖ్యకార్యదర్శులు శ్రీ పి. మోహన్ ను పలువురు కొనియాడారు.

మరుసటిదినం కామడీ పరిషత్ శ్రీ మధునాపంతులువారిని స్మరించింది. శ్రీ పేరాల భరితశర్మగారు అధ్యక్షత వహించిన ఈ సభకు శ్రీ కె. ఆదినారాయణ స్వాగతం పలికారు. శ్రీమతి కె. ఈశ్వరమ్మ ప్రార్థనతో ప్రారంభమయిన ఈసభలో శ్రీ పున్నమరాజు శ్రీ శాస్త్రి గారిని పరిచయం చేశారు. 'నన్నయ సాహిత్య శరచ్చంద్రిక' అన్న ఆంశంపై సోదాహరణంగా మహాకవి ప్రసంగించారు. శ్రీ క్రొవ్విడి రామం, శ్రీభరద్వాజ కవిగారి సేవలను కొనియాడారు. శ్రీ డి. ఆదినారాయణ వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది.

హుమారు క్లబ్బు

స్వస్థోత్సవ సభ

పై సభ 27-4-86 ఆదివారం సాయంత్రం 5-30లకు రాజమండ్రి ఆల్యామనియం మర్చంట్సు ఆసోసియేషను హాలులో జరిగినది. చిరంజీవులు W.V.S. శివశివమార్ (6) W.V.S. అజయ్ మార్ (3) ప్రార్థనతోను శ్రీ వేణు సాధవరావుగారి ప్రార్థనతోను సభ ప్రారంభమైనది.

సభకు శ్రీ బులుసు సీతారామకృష్ణగారు అధ్యక్షతనహిస్తూ క్లబ్బు విస్తృత ప్రయోజనము కలిగి సమాజ శ్రేయస్సును చతుష్టయ కళలలో ముఖ్యమైనవిగా కృషి చేయవలయునని తెలిపి, హుమారు క్లబ్బు జరపిన సాహిత్య పాఠశాల, రాజకీయ, కళారంగముల సేవను వివరించిరి.

మొదట శ్రీ సి. నరసింహాచారి.ఎం ఏ.ఎం. యిడి., బి.యల్. గారు స్వాగతము పలికిరి. క్లబ్బు ప్రధాన కార్యదర్శి డా. మం. రామకృష్ణారావుగారు 50 సం॥ల కార్యక్రమ సందేదికను జదివరి.

శ్రీ గ్రంథి సుబ్రహ్మణ్యంగారు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసి క్లబ్బు నిర్వహించుచున్న పాఠశాలక కార్యకలాపాలను ప్రస్తుతించిరి. శ్రీ పోతుల వీరభద్రరావుగారు క్లబ్బులు సమాజక్షేమంకై ఏ విధంగా కృషి చేయాలో వివరించారు. విజ్ఞాన ప్రచారం చాల అవసరం అన్నారు.

శ్రీ కలివాడ సూర్యనారాయణగారు అసెంటైంటు కమిషనరు వాణిజ్యపన్నుల గా) నాటకరంగ చరిత్ర సమగ్రంగా

సమీక్షించి, నాటకరంగ ఔన్నత్యం పడిపోకుండా నిలబెట్టవలసిన బాధ్యత క్లబ్బులకు గలదన్నారు. ప్రత్యేక సంఘాలుగా కూడ క్లబ్బులు పని చేయాలి అన్నారు.

రిటైరు ఇన్ కంటాక్స్ అక్కిసగు శ్రీ పానుగంటి శ్రీరామమూర్తిగారు రాజకీయాలు ప్రజల జీవితంలో ఒక భాగమై పోయినా యిది మాక్కుతోపాటు కంటు విధులను గురించి. నైతిక ప్రమాణాలను గురించి వివరించి రాజకీయాలకు సంబంధించి సరియైన అవగాహన ప్రజలకు కలిగించి, వారిని విజ్ఞానవంతులను చేయడానికి క్లబ్బులే సురక్షితమైనవి అని వివరించి హుమారు క్లబ్బు రాజకీయ విజ్ఞానము కూడ ప్రచారముచేయు ఏకైక క్లబ్బు అని ప్రశంసించిరి.

డాక్టరు జొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావుగారు సాహిత్య గోష్ఠి ప్రాముఖ్యాన్ని వివరించిరి. హుమారు క్లబ్బు నిర్వహించిన నన్నయ, లిక్కన. శ్రీనాథుడు, ఎఱ్ఱన జయంతిలాలే ఇంకను మహాకవుల జయంతిలాలని నిర్వహింపదగు నని సూచించిరి.

ప్రాధేసరు వాడేవు వెంకట విజయభుజంగరావుగారు మ్యాజిక్కు ప్రదర్శనమును సభారంజకముగా చేసిరి.

శ్రీ ఎం. వేణుసాధరావుగారు చింతామణి కురుక్షేత్రయుద్ధములోని పద్యములను, పాటలను మనోహరముగాచదివి, పాడి సభ్యులను మధులను గావించిరి.

శ్రీ పల్లి ఓకీయరావు క్లబ్బు సహాయకార్యదర్శి కందన సమర్పణము గావించిరి.

గ్రంథ స్వీకారము

1. శివమహిమ్మ స్తోత్రము. సమూల టీకా తాత్పర్య సహితము. రచయిత డాక్టరు జొన్నలగడ్డ మృత్యుంజయరావు ఎం ఏ. ఓ.పెచ్ డి. వెల రు 5/- ఇద్దె పరు శ్రీమతి జె. శకుంతల 23-15-4/4 జరుభారతి నన్నయస్ట్రీట్. సుభాష్ నగర్, రాజమండ్రి-5.

2. కాంతి వైజయంతి శతకవితా సంపుటి. రచయిత శ్రీ వేణుగంటి నరసింహాచార్యులు. వెల రు 8/- సాహితీ వికాసమండలి 7-4-75 పాఠశాల, సిద్ధిపేట.

3. శ్రీరామ చంద్రశతకము.

4. పార్థసారథి శతకము.

5. శ్రీ వేంకటేశ్వరశతకము.

రచయిత సరస్వతి అద్దంకి రామానుజాచార్యులు వెల ఆమూల్యము. గ్రంథ కర్త పేర ప్రభుశ్వ జానియర్ కాలేజి, హీరిమండలం, శ్రీకాకుళం జిల్లా చిరునామాకు వ్రాయవలెను.

6. కవిలోపాఖ్యానము. నరనారాయణావతారము, ధ్రువోపాఖ్యానము.

రచయిత శ్రీ కొం. లక్ష్మీనారాయణ. వెల ఆమూల్యము. ప్రకాశకులు గీతా భక్తమండలి. 12/87 గాంధీపురం-1, రాజమండ్రి-3.

వీధివల్లూ శోభింపింతు

పథులం జాల నలంకరించు మీ

పాద సరోజ యుగ్మము శు

భ స్థి మా హృదయంబులందు

శోభింతు భక్తిమృదుల

యుగాదు నుపాయ మెఱుంగు లెల్లు

మోదరి భక్తి దుర్భవ ప

యోనిధి తానె నెప్పుడూ కా

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20, 12, 15, 15, 15 రూ.ల ఎం. టీ.

చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి తెచ్చుకొని పోస్టులో పంపాలి. పి. పి. పద్ధతి పేరు.

— సంపాదకుడు.

అడసు :—

సంపాదకుడు: విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

8-బైర్లు తెలుగు లెక్కరూ, పి.టి.కె. కాలనీ,

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),

రాజమండ్రి-1.

